

Dan Stănescu

Lucian Pârvulescu

Timișoara și păsările ei

Timișoara și păsările ei

Dan STĂNESCU

Lucian PÂRVULESCU

Tempus
Timișoara, 2008

Echipa tehnică:

Dr.Ing. **VASILE CIUPA** - Primăria Municipiului Timișoara,
Direcția de Mediu

Biolog **CĂLIN VICTOR FIAT** - Primăria Municipiului
Timișoara, Direcția de Mediu

Asist.Drd. **LUCIAN PÂRVULESCU** - UVT, Facultatea de
Chimie, Biologie, Geografie, Catedra de Zoologie

Conf.Dr. **DAN STĂNESCU** - UVT, Facultatea de Chimie,
Biologie, Geografie, Catedra de Zoologie

coperta I: canalul Bega, foto Lucian Pârvulescu

coperta IV: autorii, foto de Ioan Duma și Adrian Grancea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

STĂNESCU, DAN

Timișoara și păsările ei / Stănescu Dan, Pârvulescu
Lucian. - Timișoara : Tempus, 2008

ISBN 978-973-1958-04-0

I. Pârvulescu, Lucian

591.9 (498 Timișoara): 598.2

Timișoara și păsările ei

Dan STĂNESCU

Lucian PÂRVULESCU

Autorii fotografiilor:

Lucian Pârvulescu

Universitatea de Vest, Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie, Departamentul de Biologie
Timișoara, TM
parvulescubio@yahoo.com

Cosmin-Ovidiu Mancu

Administrația Parcului Național Retezat
Nucșoara, HD
cosminovidiu@yahoo.com

Luca-Andrei Dehelean

Spitalul Clinic de Urgență pentru Copii Louis Țurcanu
Timișoara, TM
luca_bios@yahoo.com

Iosif Szabo

Custode Rezervația Popasul Păsărilor de la Sînpaul
Sînpaul, HR
varsagi@freemail.hu

Dan-Sorin Bandacu

Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării
Tulcea, TL
bandacu_dan@yahoo.com

Ioan Duma

Universitatea de Vest, Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie, Departamentul de Biologie
Timișoara, TM
ioan.duma@gmail.com

Dan Stănescu

Universitatea de Vest, Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie, Departamentul de Biologie
Timișoara, TM
danstadan@gmail.com

Alexandru-Cornel Harju

BRD Finance
Brașov, BV
harju_alexandru@yahoo.com

Szymon Lisek

LME Spotters, Warsaw, POLAND
szymon_lisek@op.pl

Angelo Nardo

Associazione Faunisti Veneti
Museo Storia Naturale di Venezia, ITALY
aves.falco@email.it

**Dragi timișoreni,
Stimați cititori,**

aveți în fața dumneavoastră o lucrare deosebită, unică în istoria literaturii de specialitate timișorene, despre păsările care habitează în Timișoara sau tranzitează orașul nostru. Ea reprezintă rezultatul muncii unei echipe de specialiști dedicați acestui proiect deosebit.

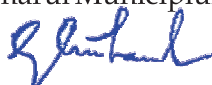
Munca de culegere a datelor științifice, prelucrarea lor într-un limbaj accesibil celor mici este completată într-un mod fericit de fotografii ilustratoare care dau culoare și atractivitate cărții.

O carte pe care cei mici sperăm să o prețuiască și să o îndrăgească, să-i facă să înțeleagă importanța păsărilor în mediul înconjurător și nu în ultimul rând, să-i facă să-și dorească să afle mai multe despre acest domeniu fascinant.

Ne dorim ca acest demers al nostru instructiv-educativ să fie în folosul și pe placul celor mici, al părinților și bunicilor, și de ce nu, școlile timișorene să preia această lucrare și să-i învețe pe cei mici despre păsările Timișoarei iar în scurt timp să ajungem în situația în care păsările să nu mai părăsească parcurile, curțile și grădinile orașului nostru din cauza unui mediu ostil.

Vreau să aduc mulțumirile și felicitările mele celor care au inițiat acest demers precum și celor care prin munca lor dezinteresată au realizat această lucrare de care ne bucurăm astăzi și sper ca această carte să fie continuată de altele la fel de interesante și atractive.

Gheorghe Ciuhandu,
Primarul Municipiului Timișoara

Pentru cei mai mulți oameni păsările sunt o prezență obișnuită, paralelă viețuirii proprii; sunt înșii mulțumiți de condiția lor existențială *nefrământați* de întrebarea cum ar fi o lume fără cântecul, alteori gâlceava zburătoarelor, cum ar fi aceeași orânduită doar din oameni trăitori printre oameni – și numai atât. Dar nu cumva este chiar starea de fapt a marilor orașe, fortărețe din beton și asfalt, cu miasma canalizării potolită de detergenți, cetăți animate de rumoarea motoarelor, fojgăiala mulțimii ticsite, zgomot prin care se strecoară belicos ritmul, decibelii și disonanța melopeelor aproximative? Nu este sursa simțământului tot mai acut al grabnicei și necesarei evadări în altă lume, cea a armoniei universale pe care am părăsit-o schimbând-o cu cea de care tocmai fugim? Să îți dorești umbra unui copac și *neînsingurarea*, iată dorul tăinuit al mitropolitanului...

Timișoara a fost și a mai rămas în parte orașul parcurilor, calitate pe care va trebui să știe a o păstra nu numai pentru azi ci și ca dar oferit mâine copiilor săi în măsura în care oamenii cetății vor fi știind să gospodărească spre mai bine singura și această atât de importantă începătură de aer primenit necesar existenței noastre, plămânul verde al urbei.

Cât de sănătoase sunt suprafețele acoperite cu vegetație nu ne-o spun doar lichenii – sensibili la poluare – ci și păsările după felul, numărul și răspândirea lor, indicatori evidenți ai curățeniei locului, liniștii sau dimpotrivă compromiterii sale.

Din aducerile noastre aminte, răsfângere vie acum a ceea ce a fost cu patruzeci de ani în urmă, se conturează clar studentul care eram, singurul chemat dintr-o țară întreagă de alți asemenea nouă, să vină pentru a conlucra la desfășurarea Primei Consfățuirii a Ornitologilor din România; o puternică impresie atunci, ca dovadă aducerea aminte până în prezent, a fost înscrisul de pe frontispiciul sălii cuvântărilor; era de fapt un gând adresat întregii omeniri, nu numai celor adunați atunci la importantul eveniment: „*păsările au arătat omului sus calea cuceririi văzduhului, păsările ajută omului jos la păstrarea roadelor pământului, păsările au drept la ocrotirea recunoscătoare a omului*”. Izbitor de actual acest *sinídisis*, acest cuget de-atunci, astăzi. Mai cu seamă astăzi!

Nu suntem, oricine ar fi să fim, nici anacronici cum nici dominați de sensibilități jenant-caduce atunci când ne-nfioară în zori de zi zvonul mierlei sau privighetorii, zborul zvâcnit al turturelei la margine de câmp, al corbului abia zărit printre cetini ori hărmălaia chirelor pe-ntinsul balții, trilul ciocârliei în înalt de cer, darabana ghionoaiei venită din adânc de codru sau fluierul de grangur în livada de cireși. Este un dat pe care-l purtăm în noi și care izbucnește fără veste chiar și atunci când nu-l solicităm. Considerăm așadar acest ultim argument suficient pentru a justifica scriitura de față, care nu se vrea o lucrare savantă ci o simplă dar zicem noi izbutită colecție de imagini furate lumii păsărilor din parcurile timișorene, un posibil îndreptar în mâinile celui care mai simte aplecare spre cunoașterea a ceea ce îl înconjoară, a lumii în mijlocul căreia trăiește și care altfel, ignorând-o, îi rămâne interzisă. Nădăjduim desigur ca și tinerii să găsească în acest înscris un posibil agent sensibilizator, declanșator al strădaniei înțelegerii nemijlocite a naturii, pentru o altfel de deslușire a preajmei, directă, firească, filtrată prin propria personalitate, opozită celei comode dar trecută prin gândirea altuia nu rar fundamentată strâmb, așa cum ne-o oferă sticla monitoarelor la capăt de antenă, cablu ori conexiune satelitară.

Tipăritura de față poate fi interpretată și ca un act de prețuire adus cetății și oamenilor săi dintre care s-a ridicat cu nici un veac în urmă cel ce avea să aducă pe culmile cele mai înalte ale științei cunoașterea păsărilor țării, *Dionisie Linția*. Pe seama colecției întocmite, patronată astăzi de muzeul timișorean, ornitologul a întocmit prima și - decenii întregi - singura lucrare de referință în domeniu, citată în scrierile lor și astăzi de către specialiștii întregului continent european. Personalitate de seamă a gândirii academice, a rămas model pentru toți ce i-au urmat ca preocupare, mergători pe aceleași cărări ale înaintașului lor, - de ce nu? - chiar prin parcurile timișorene.

Interesul pentru aripatele orașului nu a rămas doar apanajul câtorva profesioniști, mai multor pasionați sau studenților naturaliști ai facultății de Biologie; preocuparea Direcției Edilitare prin Serviciului Administrare Mediu Urban al Primăriei orașului, în mod excepțional a domnilor Vasile Ciupa, Călin Fiat și Ion-Marian Eperieș, este remarcabilă în acest sens. În

cuprinderea străduinței păstrării și întreținerii zonelor verzi, serviciul a inclus și un program multianual de cunoaștere a înaripatelor. Reflectarea preocupării s-a petrecut în plan educativ cu rezolvare practică la nivel de școală prin montarea de cuiburi artificiale și hrănitori pentru păsări chiar de către elevi, în a căror întreținere permanentă au și rămas. O asemenea sensibilizare nu poate rămâne fără urmări pentru mai târziu, în viața adultă a copilului de astăzi, care va privi și prețui probabil altfel preajma dăruită lui pe această deocamdată singulară planetă albastră din Universul în care trăim.

Aparatul de fotografiat este mijlocul și calea omului de a observa și menține clipa. Fotografiatul este de fapt un fel de magie; cutia cu obiectiv îți mijlocește hoția inofensivă a imaginii oamenilor, animalelor, peisajelor, secundelor trecute, pe care le poți duce astfel acasă și revedea. Este bine a face însă diferența dintre a „poza” și a *fotografia*. Îndeletnicirea din urmă presupune cunoașterea mai multor detalii din diverse domenii de la tehnică la estetică iar în cazul fotografiei animaliere un cumul de cunoștințe legate de biologia subiectului asupra căruia mînuitorul aparatului de fotografiat și-a îndreptat atenția; pentru a surprinde momentul cel mai prielnic din viața fie a mamiferului, insectei sau păsării, dar în special a animalelor vertebrate, trebuie să dispui de o infinită răbdare și tot atîta timp căci momentul așteptat nu vine când vrea fotograful ci de regulă atunci când și-a pierdut speranța. Câte ratări se vor fi născând dintr-o asemenea stare, dar câte succese? Vădit mai puține decît primele. Și-atunci nu este greu de înțeles tremurul mîinii pe declanșator, tâmplele zvâcninde și valul de bucurie ce inundă ființa vîntătorului de imagini la izbutitul instantaneu. Scriptorul rîndurilor de față cunoaște-n amănunt deplina gamă de stări. Și le poate imagina aieva în făptura celui alt, așadar a celui care a haiducit majoritatea imaginilor acestui tom - asistent universitar doctorand *Lucian Părvulescu* (Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie, departamentul Biologie, UVT), cum și în starea celorlați colaboratori: *Cosmin Mancu* (biolog, Parcul Național Retezat), *Luca Dehelean* (biolog, Spitalul de Copii „Louis Turcanu”, Timișoara), *Ioan Duma* (asistent universitar, Facultatea de Chimie, Biologie, Geografie, departamentul Biologie, UVT) și alții. Lor le revine prinosul de mulțumiri pentru înfăptuirea imaginilor acestui album. Aceeași grațitudine se îndreaptă și spre dl. Vasile Ciupa care a mijlocit și sprijinit apariția cărții, cum și editurii *Tempus* pentru calitatea punerii ei în fapt.

Conferențiar universitar dr. *Dan Stănescu*

Universitatea de Vest din Timișoara,
Departamentul de Biologie al Facultății de Chimie, Biologie, Geografie
Președintele Subcomisiei pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii
al Academiei Române, Filiala Timișoara

Conținutul paginii dedicate fiecărei specii:

fotografia speciei:
element ajutător pentru
identificare

Mierlă – *Turdus merula*

Frecvență mai ales în pădurile de foioase, zăvoaie, tufărișuri, grădini și parcuri publice dar și în păduri montane sau pe văile râurilor. Masculul este negru cu ciocul portocaliu, femela cafenie. Se deosebește de graur prin suplețea corpului, coada mai lungă, lipsa petelor deschise din penaj și culoarea ciocului. Cuibul, construit din rămurele și lut, este plasat de obicei la mică înălțime față de sol, în tufișuri sau la baza unei crăci mai groase.

Este insectivoră dar consumă cu plăcere și fructe, mai ales în timpul iernii.

Prezentă tot timpul anului, este în Timișoara cea mai frecventă pasăre ce poate fi văzută în parcuri sau spațiile verzi. Cântecul masculului este melancolic, emis de pe un suport înalt, de dimineața până în amurg, uneori și noaptea. Uneori acolo unde din întâmplare perechea s-a stabilit în preajma unei lumini artificiale), din primăvară până în vară.

autorul fotografiei

numele românesc și latin al speciei
descrierea speciei:
habitat, morfologie, confuzii, cuibărit,
hrană și locurile în care poate fi văzută în
Timișoara

61

grila de frecvență,

- iarna
- primavara
- vara
- toamna

informează orientativ despre
perioada în care specia poate fi
întâlnită în Timișoara

Foto: Lucian Părulescu

Corcodel mic – *Tachybaptus ruficollis*

Corcodelul mic, corcodelușul, corcodelul pitic sau -de-iarnă face parte din acea categorie de păsări de baltă care se scufundă, înoată sub apă și apar de sub oglinda noianelor, te miri unde, cu gând parcă ștrengar ivit dintr-o cimilitură cu final anevoios de prevăzut. Bănuind pericol în preajmă, își urcă puii pe spinare cu care, ocrotiți de țiitura strânsă a aripilor, dispare în adâncuri spre a răsări în locuri lipsite de ochiul iscoditor al amenințării.

Pitic în rândul corcodeilor știuți în țară, are penaj cafeniu și poate fi ușor confundat de cei nepricepuți cu un boboc. Coloritul diferă în funcție de sezon, vara are obrazii, bărbia și partea anterioară a gâtului maronii cu o pată galbenă ivită la colțurile gurii; iarna este brun-cenușiu pe tot corpul, cu stropitura din cotul gurii slab vizibilă.

Pasăre strict dependentă de apă, se hrănește și se reproduce aici, construindu-și cuibul printre vegetația deasă de pe malul bălților, nu arareori în colonii, ba chiar alături de alte păsări de apă. Se hrănește în special cu pești mici dar și cu nevertebrate acvatice: scoici, melci, râme, larve de insecte.

Iarna majoritatea populației migrează spre sudul Europei. Nu sunt puține exemplarele care zăbovesc în timpul Brumarului și-al Babei Dochia la noi, acolo unde nu îngheață apele, ocazie cu care poate fi văzut și pe râul Bega.

Foto: Lucian Patruiescu

Egreta mică – *Egretta garzetta*

Dintre toți stârcii de la noi, doi sunt cei care au penajul în întregime alb, egreta mare și egreta mică. Diferența dintre cele două păsări este de mărime, trăsătură care se desprinde din chiar numele ce-l poartă. Dacă stau alături deosebirea nu se vrea greu de deslușit dar nu și invers. Cu toate acestea egreta mică, cea care este mai des întâlnită, are câteva particularități ce o diferențiază de surata ei mai mare: ciocul este complet negru, pe când la egreta mare este la bază galben sau galben în întregime. Picioarele lungi sunt și ele negre dar cu degetele galbene – trăsătură pe care egreta mare nu o are - caracter mai lesne de observat când pasărea se ridică în zbor sau zboară. Numele de „egretă” i se trage de la „egrete”, acele pene lungi, ornamentale, desprinse de pe ceafă, prezente în perioada de reproducere dar nu și iarna. Vocea este jalnică, dogită, cu urme de stridență în momentele de avântare temătoare spre zări, speriată de cine știe care cauză. Cuibul și-l construiește în colonii adesea mixte, pe arbori, în locuri greu accesibile pentru om.

Specie a cărei hrană obișnuită sunt peștii, trăiește în delte, locuri mlăștinoase, lacuri, bălți, maluri de râuri, scenării obișnuite în care se potrivește și cursul canalului Bega; un argument suficient pentru ca egreta mică să fie uneori oaspete până și a acestui curs de apă.

Foto: Lucian Pătrulescu

Stârc cenușiu – *Ardea cinerea*

Este cel mai răspândit stârc din Europa, prezent pe lângă râuri, lacuri sau pescării, un adevărat „păzitor al gârlilor” cum au definit în scrierile lor Dimitrie Cantemir, Duiliu Zamfirescu ori Mihail Sadoveanu; *bâtlanul*, celălalt nume al stârcului cenușiu, de fapt patronimul reprezentanților întregii familii.

Penajul stârcului este predominant cenușiu, cu gâtul și pieptul albicioase. De pe creasta capului se desprind câteva pene mai lungi, negricioase: egretele. Gâtul lung, este purtat în timpul zborului arcuit spre deosebire de barză care îl ține drept. Cuibul și-l construiește în arbori înalți, în locuri inaccesibile, uneori alături de alte păsări ale bălții: egretele mici sau mari, stârci-de-noapte, cormorani. Se hrănește cu pești, cu amfibieni pe care-i pândește răbdător și imobil. Adesea vânează și pe câmp, ținând după șoareci, șopârle, șerpi, uneori chiar după pui de păsărele.

Vara poate fi observat vânând pe malul râului Bega sau pe marginea diferitelor acumulări de ape populate cu pește. Cum iernile vremurilor noastre sunt mai puțin aspre, multe exemplare rămân statornice locurilor estivale.

Foto: Lucian Patruiescu

Barza albă – *Ciconia ciconia*

Aproape tot neamul păsăresc de la noi a fost numit felurit, după obiceiul locului și măsura interesului pe care l-a trezit în relația sa cu omul. Astfel și barza și-a câștigat titluri în chipuri diferite, așa că simplului apelativ *barză*, cel mai frecvent de altfel, i se alătură și acelea de: *cocostârc*, *cocobardă* ba chiar de *gâscă-a-popii*. Dar cine nu cunoaște barza? Abia de mijeste primăvara, că primii soli se și întorc din Valea Nilului la vechile cuiburi pentru o nouă sporire a seminției. Dintâi o vedem frecventând terenurile deschise, cu preferință pajiștile și pășunile umede, mai apoi ocupată cu primenitul vetrei; după o vreme iat-o clocind ouăle, trei, patru, cinci ori chiar șase la număr ca într-un târziu, alături de puii de-acum zburători să caute alte orizonturi.

Pasăre mare cu penele de pe corp albe iar cele mari ale aripilor negre are ciocul și picioarele roșii spre deosebire de tineri la care pentru început sunt negricioase, mai apoi nuanțate cărămiziu cu vârful brun-închis. Apropiată omului și așezărilor sale își instalează cuibul masiv pe stâlpii electrici, hornul caselor ori coama șurei.

În tainul berzei, ca și la stârcul cenușiu, se înscriu broaștele, șerpuii, șopârlele, lăcustele, gândacii uneori chiar și șoarecii sau puii de păsărele.

Neavând glas, folosește drept semnal sonor clămpănitul din cioc.

În Timișoara poate fi văzută sporadic la margine de oraș.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Lebăda-de-vară – *Cygnus olor*

Grațioasă, complet albă cu gâtul lung și ciocul roșu-portocaliu cu un cucui negru la bază, lebăda se înscrie în rândul păsărilor de talie mare din fauna țării. În primul an tineretului are penajul cafeniu cu aripile pestrițe și ciocul spălăcit. Forma ciocului i-a atras și numele de *lebădă cucuiată* ori *lebădă gheboasă* și pentru că nu cântă de *lebădă mută*; cândva a fost dezmiardată cu apelativul *lebezioară* și din nu se știe care motive i s-a titluit chiar numele de *cucuvă*.

Toamna târziu și iarna poate fi văzută pe lacurile neînghețate. Uneori se aține - așa cum s-a întâmplat cu ceva ani în urmă - și pe râul Bega sau alte suprafețe mari de apă din preajma cetății. În zbor aripile produc un vâjâit metalic care se aude de departe, o suplinire parcă a lipsei unei altfel de glăsuirii.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Rața mare – *Anas platyrhynchos*

Pasăre sedentară, *rața sălbatică* este cea mai frecventă rață de la noi, penajul masculului fiind diferit de cel al femelei. Corpul bărbătușului este cenușiu-brun cu flancurile deschise la culoare; capul are luciri când verzi când albastre în contrast cu pieptul castaniu-roșcat; o dungă albă ca un guler înconjoară gâtul. Penajul femelei este modest, cafeniu-pestriț, haină criptică menită să o protejeze în perioada de clocit. Deopotrivă el și ea au în aripă o așa-zisă „oglină” formată din pene albastre mărginite cu alb. Încă de timpuriu (martie-aprilie) femela depune ouăle, cel mai adesea pe sol între ierburi, însă mai folosește uneori și scorburile sau cuiburi vechi de cioară.

Rațele își obțin hrana prin scufundare, submersiune împlinită doar pe jumătate; astfel partea posterioară, târâșă și coadă, rămân vizibile deasupra apei. Consumă nevertebrate acvatice pe care le filtrează din mlaștile bălților.

Apare pe Bega, iarna în cânduri, vara discontinuu în perechi.

Foto: ~~Lucia~~ Andrei Dehelean

Erete-de-stuf – *Circus aeruginosus*

Hultanul, uliul-de-stuf, gaia-de-trestie și alte câteva asemenea nume i-au fost date păsării, în funcție de zona geografică a țării; *Circus aeruginosus* este larg răspândit în Europa. Trăiește în preajma bălților și a întinderilor de apă. Silueta de zbor denotă o ținută elegantă cu aripi lungi, coadă de asemenea lungă și un colorit ventral întunecat. Penajul masculului este gri-argintiu pe aripi și coadă, restul penelor fiind ca și ale femelei, maronii. Capul, la ambele sexe, este alb-gălbui. Cuibul și-l instalează în stuf.

Hrana o constituie aproape orice animal din preajma bălților: broaște, reptile, păsări și mamifere mici. Este și un mare amator de ouă pe care le înghite întregi sau le sparge cu ciocul dacă sunt prea mari.

Când este activ zboară în preajma locurilor preferate de la marginea orașului: stufărișuri, terenuri cultivate. Când planează ține aripile în formă de „V” cu deschidere largă.

Foto: Lucian Pănulescu

Uliul pășărar – *Accipiter nisus*

Pasăre de pradă, mai mare decât un porumbel are în repaos ținută aproape verticală. Zborul său este cotit, imprevizibil. Femela are talia considerabil mai mare decât a masculului, are spatele brun-cafeniu spre deosebire de mascul la care este cenușiu-închis. Pieptul deschis la culoare este dungat transversal, striațiune cafenie la femelă, roșcată la mascul. În zbor silueta păsării scoate în evidență aripile late și coada lungă dungată de-a curmezișul, ambele caracteristici ale speciei. Cuibărește prin copacii din mijlocul pădurilor de la șes și până la munte. Iarna numărul uliilor pășărari crește întrucât populației autohtone i se adaugă un număr apreciabil de exemplare venite din nordul continentului.

Pasăre exclusiv carnivoră, *arétele*, *ulieșul*, *uliacul*, *bodâgașul*, *cobățul* sau *cobițul* (în Banat), *uliul-vrăghiilor*, *ulișorul*, purtător încă și a unei alte duzini de denumiri, mănâncă pradă vie, în special păsărele mici dar și rozătoare.

Deseori se aventurează în oraș profitând de aglomerație pentru a surprinde păsările neatente, ocazie cu care poate fi văzut prin parcuri în zbor fulgerător printre ramuri joase sau în altă alternativă, planând la mare înălțime, zbor-plutit întrerupt rar de câteva bătăi repezi din aripi.

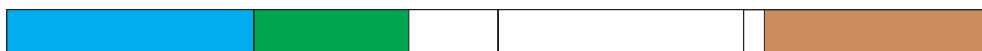

Foto: Lucian Patruiescu

Șorecar comun – *Buteo buteo*

Este cea mai comună și mai ușor de observat pasăre dintre toate speciile prădătoare din Europa. Coloritul este variabil în funcție vârstă sau regiune. Cel mai adesea putem observa forma întunecată, deci cu penaj maroniu-închis pe spate, cu partea ventrală striată pe fond deschis. Coadă este rotunjită, aripile late și nu foarte lungi. Ceea ce se vede limpede când pasărea planează sunt cele două câmpuri deschise la culoare spre extremitățile aripilor; această particularitate o face ușor de recunoscut între răpitoare. Pentru a-și găsi hrană pândește răbdător de pe un suport (stâlp, claie de fân ori movilă) sau planează în cercuri. Vânează cu predilecție șoareci – de unde și numele pe care și l-a câștigat - dar prinde și păsări terestre sau pui încă nezburători. Nu este un prădător feroce care să atace animalele de casă; complet excepționale sunt atacurile asupra găinilor din gospodăria câmpeanului, de unde uneori își atrage ocară țăranilor îngrijorați de soarta orățăniilor din ogradă.

Putem observa șorecari în zona limitrofă a orașului. Iarna, ca urmare a sosirii exemplarelor nordice, populația de șorecari crește semnificativ, aproape în fiecare pâlă de copaci înalți găsindu-și refugiu și odihnă câte unul.

Foto: Alexandru-Cornel Harju

Vânturel roșu – *Falco tinnunculus*

Este un șoim mic, de aproximativ 35 cm, la care masculul este cărămiziu cu pete întunecate pe spate și abdomenul gălbui-roșcat de asemenea maculat, mai are o mică mustață neagră, o bandă neagră lângă vârful alb al cozii, negre fiind și vârfurile aripilor. Capul și coada sunt cenușii-albăstrui. Femela este complet roșcată, pe spate cu benzi late negre care se continuă și pe coadă. Ventral, deci dedesubt, este colorată gălbui-roșcat, suprafață presărată cu pete lunguiete; nu are capul cenușiu-albăstrui ca masculul dar are mustață, mică și întunecată. Comun în tot timpul anului, preferă mai recent și orașul ca habitat de cuibărit fixându-și vatra pe diversele platforme aflate la înălțime pe clădiri, turla de biserici și șarpante. Prin natura biologiei sale, specia este un *comensal fabric* sau altfel spus, nu își construiește singură un cuib ci le folosește pe cele părăsite ale altor păsări, de preferință ale coțofenei sau ale cioarei-de-semănătură; ori de cele din urmă, orașul nu duce lipsă.

Se hrănește aproape exclusiv cu șoareci de câmp pe care îi vânează într-o manieră caracteristică speciei, zboară pe loc (adică „bate vântul”, de unde și numele de *vânturel*), deasupra zonelor în care detectează șoarecii și la momentul potrivit se prăvale asupra prăzii. Mai consumă cu plăcere și insecte, reptile sau păsări mici.

În oraș poate fi văzut tot timpul anului pe clădirile înalte, în zbor circumscris locului de cuibărit sau staționar pe creanga vreunui arbore mai răsarit, pe colțul acoperișului ori vreo antenă din fier rămasă încă pe bloc. Sunetele stridente, derulate în succesiune rapidă, inconfundabile, îl fac ușor de localizat „kii-kikiki”.

Foto: Luca-Andrei Dehelean

Vânturel-de-seară – *Falco vespertinus*

Specie caracteristică stepelor și terenurilor deschise, găsește în regiunea de Vest a României condiții propice; în prezent numărul de perechi clocitoare este relativ stabil. Masculul are penajul gri ca ardezia cu „pantaloni” și subcodale roșii-ruginii iar femela este cafenie pe piept, gri pe spate și cu „mustăți” evidente. Atât masculul cât și femela au picioarele și ceara de la baza ciocului colorate în roșu-portocaliu.

Ne vizitează țara în anotimpul cald, cuibărind cel mai adesea în coloniile de ciori-de-semănătură, dar și izolat în cuiburi părăsite. Folosește cu succes cuiburile artificiale special proiectate pentru această specie.

Fiind activ până târziu în amurg, vânturelul și-a câștigat și numele de șoimuleț-de-seară. Hrana sa este formată aproape în totalitate din insecte pe care le prinde pândind de pe diverși suporturi, consumă cu plăcere și șoareci sau păsărele, mai ales în perioada de creștere a puilor.

Poate fi văzut în oraș în timpul migrației, mai rar în timpul cuibăritului.

Foto: Lucian Patruiescu

Fazan – *Phasianus colchicus*

Pasăre sedentară, fazanul a fost colonizat din Asia la începutul secolului al XVII-lea pentru vânătoare. Este o pasăre mare care zboară rar iar atunci când se avântă, o face zgomotos și pe distanțe scurte. Coloritul penajului variază foarte mult la cele două sexe dar și între vârste cum și între *tenebros*, *formosan* și *mongolic*, trei rase întâlnite și ele pe fondurile noastre de vânătoare. La forma nominată, masculul este viu colorat: capul ca și gâtul sunt întunecat lucioase cu scilipiri metalice în puternic contrast cu gulerul alb; pieptul bronz-roșcat se îmbină armonios cu auriul-brun al aripilor. Două excrescențe tegumentare de culoare roșie înconjoară ochii, formațiuni care se măresc în perioada de reproducere și câștigă totodată în strălucire. Penajul femelei este modest, șters, nuanțat castaniu, cu pete mai închise. Ambele sexe au coada foarte lungă. Cuibărește direct pe pământ. Poligam, masculul se împerechează cu mai multe femele fără a participa la îngrijirea puilor.

Se hrănește cu grăunțe din vegetația ierboasă, răme, larve sau insecte uneori chiar șoareci, reptile sau amfibieni.

În Timișoara poate fi văzut pe unele terenuri intravilane mari cu vegetație ierboasă înaltă sau pe străzile și grădinile noilor cartiere de la marginea orașului.

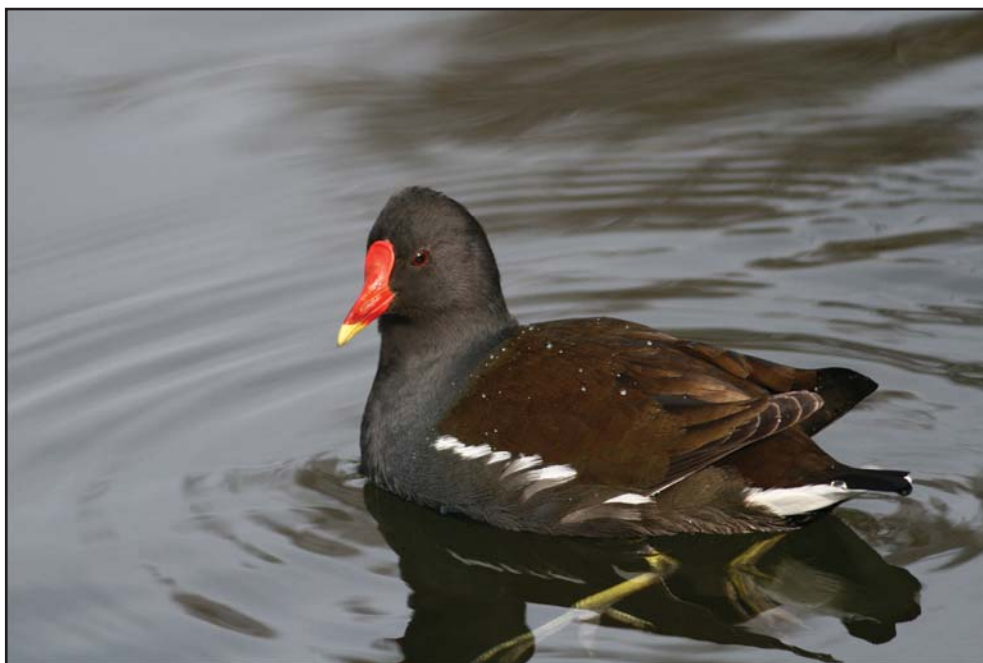

Foto: Luca-Andrei Dehelean

Găinușa-de-baltă – *Gallinula chloropus*

Este o pasăre comună zonelor umede cu vegetație bogată. Rămâne în țară atunci când iernile sunt blânde. Ambele sexe au un colorit dominant negru-cenușiu cu aripi brune și o dungă albă de-a lungul laturilor corpului. Coda neagră, scurtă, ținută vertical, contrastează puternic cu penele subcodale albe. Picioarele, ca și vârful ciocului, sunt verzi-gălbui iar restul ciocului și o mică prelungire a acestuia pe frunte, roșii. Cuibărește în vegetația de la marginea bălților și tot aici, uneori, în arbori. Folosește pentru depunerea ouălor chiar și cuiburi vechi de mierle ori gaițe. De înotat, înoată cu mișcări ritmice ale capului și cozii căutând hrana formată din diverse grăunțe sau plante acvatice dar se și scufundă după larve de insecte, râme sau moluște mici.

Poate fi văzută dar mai des auzită prin glasul ei puternic: „corrr” (de unde și numele de *córlă*) venit din stufărișul râului Bega, alteori din vegetația palustră, deasă. Este o pasăre sperioasă.

Foto: ~~Lucia~~ Andrei Dehelean

Lișița – *Fulica atra*

Prezentă aproape în toate tipurile de ape cu stuf și papură, este cea mai comună pasăre în cuprinsul habitatelor acvatice. Coloritul ambelor sexe este cenușiu închis, aproape negru cu ciocul și un mic scut frontal albe. Cuibărește în mijlocul vegetației înalte de pe mal, construindu-și cuibul la o oarecare înălțime deasupra apei.

Înoată foarte bine și se scufundă după hrana formată din vegetale și mici nevertebrate acvatice.

Lișița, *lisarca* sau *hóda* poate fi văzută vara în perechi sau familii cu pui; iarna devine gregară formând grupuri mari pe râul Bega sau pe diversele bazine acvatice din apropierea orașului.

Foto: Lucă Andrei Dehelean

Pescăruș râzător – *Larus ridibundus*

Denumirea neaoșă a păsării este cea de *carabás*, mai târziu transformată în *carabas-râzător* sau cum o întâlnim la mijloc de secol trecut în cărțile ornitologului timișorean Dionisie Linția, *martin-râzător*. Într-adevăr, sunetul pe care îl emite această specie de pescăruș amintește de râsetul oarecărei himere, altminteri cârâie strident și repetat mai cu seamă atunci când bănuiește vreun pericol. Este cea mai răspândită *giușcă* din țara noastră, prezentă atât vara cât și iarna. Haina păsării variază în funcție de sezon și vârstă. Vara, adulții au penajul spatelui argintiu cu capul cafeniu-închis și vârful aripilor negre, restul corpului fiind alb. Iarna capul devine alb păstrând doar o mică pată de culoare închisă în regiunea urechii. Picioarele și ciocul sunt brune vara; iarna devin roșii. Tinerii au penele de pe spate și creștet ruginii, picioare și ciocul maro-gălbui. Cuibărește în colonii, uneori foarte mari, pe lacuri și mlaștini cu stufăriș, deseori în amestec cu alte specii.

Consumă aproape orice tip de hrană animală de la pești, șoareci, păsările bolnave până la nevertebrate sau chiar alimente abandonate. Specie cu tendințe de antropizare, însoțește primăvara stolurile de ciori pe ogoare, în urma tractoarelor, spre a se hrăni ca și acestea cu larve de insecte, mai cu seamă cu cele de cărăbuș.

Vizitează orașul iarna în căutare de hrană, urmând firul Begăi.

Foto: Lucian Pârvolescu

Chirighiță-cu-obraz-alb – *Chlidonias hybridus*

Este o foarte bună zburătoare, fapt trădat de construcția aerodinamică a corpului și de aripile lungi și înguste. Zborul este alert, acrobatic, survolând adesea suprafețele de apă sau smârcurile învecinate în căutarea hranei. Penajul este variabil în funcție de sezon. Vara pare albicios asemeni unui pescăruș însă privit mai atent permite observarea pe partea ventrală a corpului de nuanțe cenușii. Calota capului păsării este neagră contrastând puternic cu obrajii alb curat. Haina de iarnă este aproape albă, din calota neagră de pe cap rămânând doar câteva pete închise, mai cu seamă pe ceafă. Cuibărește de regulă în colonii prin vegetația bălților. Ne vizitează țara numai în sezonul cald când găsește hrană din abundență: insecte sau pești mici.

Timișorenii pot vedea această pasăre în preajma oricărui luciu de apă care îi poate oferi hrană, formează cârduri gălăgioase, parcă grăbite, văzute în treceri repetate, căutând hrană și locuri de staționare potrivite.

Foto: Lucian Părulescu

Guguștiuc – *Streptopelia decaocto*

Este pasărea care acum 6 decenii a sugrumat într-un fel frecvența turturicii (*Streptopelia turtur*) la noi în țară printr-un proces natural și rapid de extindere a arealului dinspre sud-estul continentului (Turcia) spre nord-nord-vest și vestul acestuia. Penajul este cafeniu-cenușiu cu penele aripilor cenușiu-închis. Pe partea din spate a gâtului are un guleraș negru. Se deosebește de turturică prin coloritul mai puțin roșcat, coada de culoare deschisă și gulerașul negru care la turturică este format din trei benzi. Cuibărește adesea în localități în cuiburi simple construite din crenguțe sau sârme plasate în copaci sau pe diverse platforme.

Consumă diverse grăunțe sau chiar pâine.

Porumbelul turcesc, cum i se mai spune, este una din cele mai comune și numeroase păsări din oraș, întâlnită tot timpul anului în parcuri, cimitire, grădini, pe margine de drum, staționând pe stâlpi, balcoane și nu arareori pe praguri de ferestre dacă hrana pusă acolo de către vreun iubitor de păsărele devine motivație stringentă.

Foto: Luca-Andrei Dehelean

Cuc – *Cuculus canorus*

„Cucul se strigă singur pe nume” este pasărea cu una din puținele denumiri unice din țară și nu numai. În universul culturii populare se bucură pe deoparte de un renume deosebit ca pasăre plăcută Demiurgului, pe de alta cu faimă ticăloasă căci „intră-n pădure cuc și iese din ea uliu”. Această din urmă judecată se trage din neștiința coexistenței a două linii cromatice: una cenușie, alta roșcată, de unde văzând-o pe prima intrată în codru, pe-a doua ieșită din el, nepriceputul a fabricat legenda. Apoi cucul, pasăre parazită, își depune ouăle, câte unul în alt și iarăși alt cuib străin; puiul ieșit din găoace înaintea fraților săi vitregi, îi nimicește aruncându-i din propria casă – motiv neîndoiș de osândire. Când îi cântă omului din față este a bine, viața-i va fi lungă; când glăsuiește din spate, mai bine l-ar înghiți focul gheenei. Cu toate aceste nevrednicii din mintea insului cu duhul strâmt, cântecul de început al cucului îl bucură pe om. Este vestea intrării în drepturi a unei noi renașteri în care speranța de bine încolțește pretutindeni în straiul ei vernal.

Coloritul obișnuit al cucului este cel cenușiu; pieptul și abdomenul sunt alburii cu bare orizontale întunecate, asemeni uliului. Aripile sunt la capăt ascuțite, coada foarte lungă cu puncte albe și rotunjită la vârf. Zboară drept cu bătaii repezi din aripi. Înainte de a se așeza, planează. Cântecul este cel știut însoțit uneori de un final gutural asonic ieșit parcă din scrâșnetul a două pietre frecate între ele: se vrea ocară masculului adresată altui mascul rătăcit cu sau fără voie în ogradă străină.

Foto: Ioan Duma

Striga – *Tyto alba*

Striga este cuvântul latinesc pentru „vrăjitoare” așa cum același a dat, după Mircea Eliade, zicerea, în românește, de *strigoi*. De altfel, toate bufnițele sunt farmazoance dacă este să le definim după termenul generic latin. Dintre toate însă *ciurezul-de-casă*, deci tot *striga*, aduce cel mai mult la înfățișare cu năluca lumilor de dincolo, magice.

Statornică locului, specia este prezentă distinct în regiunile de șes cu păduri luminoase dar mai cu seamă în preajma așezărilor omenești, când se aține pe lângă hambare ori silozuri cu scopul prinderii de șoareci; cuibărește cu precumpănire în turnurile de biserici, podurile clădirilor vechi sau șarpantele acestora. Penajul este ocru-gălbui și punctat pe partea superioară, coloritul ventral variind între ocru și alb. Forma de inimă și coloritul deschis al penelor feței o fac ușor de recunoscut. Ochii sunt negri. Când stă drept, picioarele înalte ieșind și mai mult în evidență ca dimensiune, își pendulează capul aplecat într-un mod caracteristic, antrenându-l spre înainte și înapoi.

Se hrănește aproape exclusiv cu rozătoare dar mai prinde și insecte mari.

Zboară numai noaptea fiind greu de observat însă ușor de auzit: strigătul este ascuțit, ascendent și tremurat ori în altă ipostază, la cuib, aduce a sforăit.

O găsim în Timișoara prin cartierele mărginașe, frecvent în podurile neumblate.

Foto: Lucă-Andrei Dehelean

Cucuvea – *Athene noctua*

Cucuvaia, umbra-noptii, cioanca, cobeia, spaima babelor și a celor mai tineri cu eres băbăresc, a fost, dimpotrivă, în cultura greacă asemuită zeiței înțelepciunii, Athena. Care răsuciri medievale rămase și până astăzi penibil înrădăcinate în mintea necultivatului au înscris-o pe lista aducătoarelor de moarte, rămân de neexplicat. Ca toate bufnițele este o pasăre de pradă activă noaptea dar și ziua. Are corpul îndesat cu capul mare și creștetul lat, penajul maroniu pătat pe aripi, pe cap, pe spate și coadă, pieptul și pânțele în schimb sunt cafenii cu dungi longitudinale. Ochii îi are galbeni iar picioarele lungi și acoperite cu puf de culoarea abdomenului. Cuibărește în scorburile de copaci, găurile din râpe și ziduri, poduri, de regulă în apropierea locuințelor.

Consumă rozătoare mici, păsările, insecte sau răme.

Poate fi văzută în locurile mai retrase ale cetății, pe coșuri, bârne, stâlpi de telegraf, pe creasta acoperișurilor.

Foto: Dan-Sorin Bandacu

Huhurez mic – *Strix aluco*

Printre bufnițe, se poate spune, că este specia cea mai bine reprezentată și larg răspândită din țara noastră. *Ciuhurezul*, *ciurlicul*, *țuvicul*, *buha-mică* are o variantă largă de nume în funcție de interpretarea dată glasului său „hu-hu” de către om. Deoarece îi lipsesc „cornițele”, după alții „urechile”, se spune pe alocuri că ar avea capul „cât al mielului” ori altfel „cap de mătă”, că dacă „fluieră” la margine de pădure se strică vremea și iarăși „de cântă în văi aruncă vreme rea, când cântă la vârf i-a vreme bună”.

Huhurezul are într-adevăr capul rotund, ochii mari și negri, tot corpul fiindu-i învelit într-o haină de pene brun-roșcate sau cenușii în funcție de apartenența individului la una din cele două varietăți cromatice. Pe spinare este stropit cu pete mai deschise la culoare, pe piept și burtă marcat de dungi mai întunecate; aripile și coada sunt brăzdate de striuri întunecate.

Pasăre sedentară, cuibărește la noi în cuiburile vechi de cioară grivă sau coțofană dar mai cu seamă în scorburile copacilor potrivite taliei sale. Se hrănește cu șoareci. Locul viețuirii sale sunt pădurile dar nu arareori îl găsim prezent și în parcuri ori poduri de case vechi.

Foto: Dan-Sorin Bandacu

Ciuf-de-pădure – *Asio otus*

Pasăre nocturnă *cioful*, *ciuhuretele* sau *ciufurezul* trăiește în zona de câmpie și deal unde-și găsește ascunziș și hrană suficientă în pădure. Culoarea de fond a penelor este crem-ruginie cu striții longitudinale întunecate. Deasupra ochilor există două grupe de pene care formează așa-numitele „urechi” vizibile de la distanță. Are ochii mari roșii-gălbui. Picioarele sunt îmbrăcate în pene. Pierzându-și complet obiceiul construirii cuibului, folosește pentru depunerea ouălor și clocit cuiburile vechi de cioară sau de coțofană.

Se hrănește exclusiv cu rozătoare mici, motiv pentru care pasărea se aține în apropierea culturilor agricole. Cum Timișoara este o adevărată enclavă într-un cuprins agrar, ciufii au ales ca loc de staționare și protecție pe timp de iarnă și nu numai, inima orașului. Grupuri de sute de exemplare, pot fi observate atunci în copacii înalți din incinta curții Muzeului Banatului dar și în arborii care marchează exteriorul acestei instituții de cultură. În serile de iarnă, curiosul privitor al cerului oprit bunăoară pe scările Teatrului Național, poate observa imaginea fantomatic luminată a siluetelor lor de zbor care pentru câteva clipe alunecă peste bolta cu sau fără stele a lumii, spre margini de urbe, către locuri promițătoare în pradă și vânăție.

Foto: Angelo Nardo

Drepnea neagră – *Apus apus*

Drepneaua nu este neam cu rândunica chiar dacă reținem din zborul fugar al celor două păsări o oarecare asemănare a siluetei lor. *Lăstunul mare, -negru, drăpneaua, lăstunul-de-biserică* face parte din neamul lăstunilor adevărați care în vremuri de mult trecute au fost tâlcuiți drept veșnic zburători, fără odihnă; înzestrați cu asemenea deprindere, s-a conchis că dorm zburând și dacă o fac astfel, fără a zăbovi pe vreo creangă, obligat nu au folosință de picioare pe care de altfel, în crezul observatorilor de atunci, chiar nu le aveau. Finalul poveștii a fost acela, că toți lăstunii au fost grupați în gloata păsărilor fără picioare, desigur o aberație flagrantă, nume care s-a păstrat însă în știința despre păsări - ornitologia, până astăzi.

Păsărea are coada scurtă, crestată, aripile lungi în formă de seceră – profil care trădează însușirea de excelent zburător. Bătăile din aripi sunt scurte și rapide generând o viteză de deplasare foarte mare. Penajul este în întregime brun-negricios, ceva mai palid pe bărbie. În cursele lor grăbite, stolurile emit sunete stridente care se aud mai cu seamă în perioada de reproducere. Atunci când cuibărește în maluri sau stâncării, formează mici colonii; își așează însă cuibul și sub streășina caselor, în turnurile de biserici în jurul cărora, realizează zboruri neconținute; Biserica Mitropolitană din Timișoara, Domul din Piața Unirii, sunt o bună ilustrare în context.

Foto: Lucian Pănulescu

Pescăraș albastru – *Alcedo atthis*

Prezent tot timpul anului în apropierea apelor *pescărelul albastru* sau *vânăț, verde* (la Rudărie), *verzuliu* (la Bozovici), *pescuț* (la Dumbrăvița) sau *pescari verde* (nume oarecum comun în Banat), *Ivan-pescarul* (în Deltă) își capturează peștișorii și insectele acvatice slobozindu-se asupra lor din locul de pândă sau din zbor.

Este una dintre cele mai frumos colorate păsări din țara noastră. Albastru-verzui pe spinare, cărămiziu-roșcat dedesubt, pe abdomen și în dreptul ochilor, alb pe gușă și pe laturile cefei, are picioarele și coada scurte, ciocul mare și puternic. Cuibărește în galerii săpate în maluri abrupte, lungi chiar și de doi metri, la capătul cărora se află vatra în care vor crește puii, o excavație mai largă și încăpătoare.

Poate fi văzut de-a lungul râului Bega, râul Behela care străbate Pădurea Verde sau pe la margine de heleștee. Este ușor de reperat după sunetele stridente, scurte și ascuțite pe care le produce în timpul zborului peste luciul apei.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Pupăza – *Upupa epops*

Uneori dezmiardată ca *pupiț*, *pupeză*, *pupezo*i alteori, persiflată drept *cuc-ți-gănesc*, pupăza este de fapt o pasăre cu nume onomatopeic, pretutindeni același în oricare parte din țară. Intrat în literatură noastră ca *ceas* al Nicăi a Petrei din "Amintirile" lui Creangă, *pupezo*iul este privit nu tocmai cu ochi buni că zice-se și-ar face „cuibul din propriile necurățenii”; desigur o judecată fără cumpătare. Din toată ponegreala se desprinde totuși o umbră de adevăr: simțindu-se agresați, puii împrășcă cu propriile lăsături ochiul curiosului aflat la hotar de scorbura, reacție de apărare nu arareori întâlnită în lumea reptilelor și păsărilor. Pupăza este stăpâna luncilor, cu sălcii scorbuoroase în care își poate găsi oricând loc de cuibărit, pasărea luminișurilor liniștite și nealterate de om. Desfășurarea moțului în evantai trădează în funcție de amploarea răsfirării sale, gradul stării de conflict în care se află, indiferent că manifestarea este rezultatul unei confruntări între congeneri sau recunoașterea unei componente străine în configurația locului, posibil pericol ivit în preajmă.

Viu colorată în brun-deschis roșcat pe cap, piept și partea anterioară a spinării, în alb cu negru pe aripi și coadă, cu moțul de pene portocaliu, pupăza are zborul lent și neregulat. Glasul este cel cunoscut: „uu-puuu-puup” ori „puu-puu-puu”.

Foto: Lucian Părulescu

Ghionoaie verde – *Picus viridis*

Ghionoaiele verzi, verdaicele și vârdărițele sunt ciocănitorele statornice locurilor noastre, care, după cum o și spune numele, poartă haină verde, verde-gălbuie. Ghionoaia verde este roșie pe creștet și ceafă, are negru în jurul ochiului și pe obraz masculul având, spre deosebire de femelă, pene roșii în banda neagră de pe obraz. Pieptul și burta sunt alburii. Talia aproximativă este aceea a unei stăncuțe.

Spre deosebire de ghionoaia verde, cea sură (*Picus canus*) are penele din mustață negre. Roșul de pe cap aparține numai masculului, nu și femelei; ca statură este mai mică decât ruda ei. Amândouă speciile cuibăresc în scorburii, sunt caracteristice pădurilor dar apar uneori și în zonele verzi ale orașului în neobosita lor alergătură după hrană.

Foto: Lucian Pănulescu

Ciocănitore neagră – *Dryocopus martius*

Specie cu areal discontinuu în pădurile bătrâne cu frunze căzătoare și de conifere, este cea mai mare dintre ciocănitorele de la noi, având talia unei ciori. Coloritul complet negru contrastează puternic cu pata roșie de pe creștet. De la această înfățișare i se mai trage și numele de *negraică* (Svinița). Masculul are creștet complet roșu, femela doar partea din spate. Ciocul este deschis la culoare, vârful cozii ascuțit și „în furculiță”. Zborul apare aproape drept, mai puțin săltat ca la suratele sale. Cuibul cu intrare ovală și-l sapă în trunchiuri, la mare înălțime de sol. Se hrănește cu larve și insecte pe care le scoate din trunchiul copacilor lăsând în urmă găuri mari. Dintre ciocănitore este pasărea cu cele mai multe și variate nume date de popor: *ciocănitore-de-munte* deoarece cu un veac în urmă era întâlnită mai cu seamă în zonele muntoase cu conifere, (*horoi-de-brad*, un alt apelativ) – în ultima vreme se observă tot mai des apariția ei în habitate atipice recunoașterii inițiale; *chirioară*, pe seama sunetului de-a dreptul straniu pe care îl produce, *țipătoare*, *împăratul-pădurilor*, *vârdare-neagră*, ș.a.m.d.

Poate fi observată mar rar în parcuri, dar este nelipsită în Pădurea Verde, apare uneori în cartierele marginase în arbori înalți și bătrâni. Ca și celelalte ciocănitore, bate darabana foarte puternic.

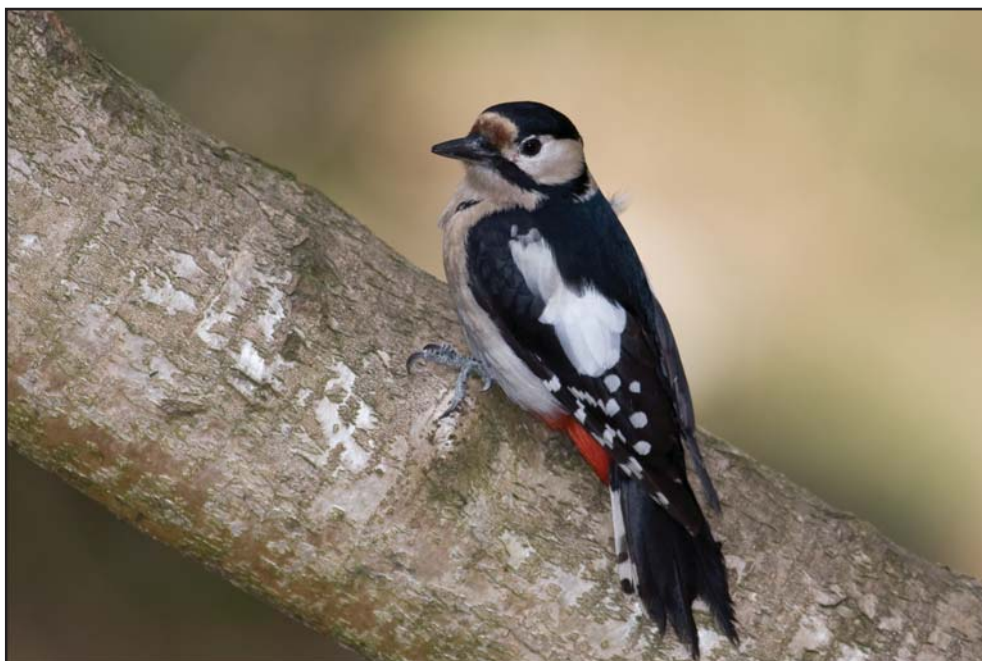

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Ciocănitoare-pestriță-mare – *Dendrocopos major*

Țâcătoarea sau fără alte atribute: *ciocănitoarea*, este pasăre comună pădurilor cu frunze căzătoare, celor de conifere, parcurilor de pretutindeni, cimitirelor, livezilor ori grădinilor cu arbori, zăvoaielor, luncilor, pretutindeni așadar unde dăinuie arbori sănătoși sau găunoși de pe și de sub scoarța cărora își dibuiește hrana.

Penajul zburătoarei este tărcat, alb cu negru, cu roșu pe ceafă și regiunea subcodală. Seamănă foarte bine cu *ciocănitoarea-de-grădini* de care se deosebește prin absența dungii negre de pe laturile gâtului până la ceafă. Cuibul și-l dăltuiește în trunchiul copacilor lărgind scorburi deja existente ori și-l cioplește pur și simplu, de-a dreptul.

Hrana este formată din diverse fructe ori larve de insecte xilofage, adică mâncătoare de lemn, pe care le scoate de sub scoarța pomilor. Iarna se hrănește și cu sâmburi, alune și nuci pe care le sparge cu ciocul după ce le-a fixat printre crăcane ori diferite crăpături ale lemnului.

Poate fi văzută în orice anotimp în parcurile noastre. Obişnuiește să bată darabana, ceea ce o face ușor de reperat, un mod specific de comunicare între indivizi mai cu seamă în perioada de reproducere. Ritmul toboșarului este specific și practicat nu de pe orice fel de arbore ci doar de pe acel al cărui trunchi are rezonanța trebuincioasă. Ciocănitorele unei păduri cunosc acești copaci executându-și cadențele doar de pe ei.

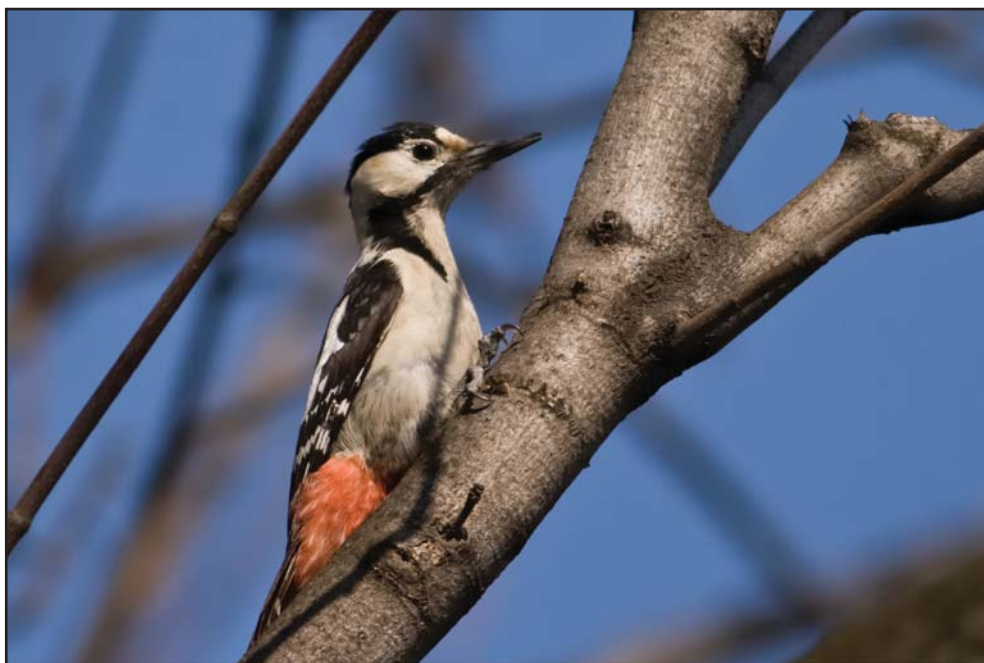

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Ciocănitore-de-grădini – *Dendrocopos syriacus*

Este o specie al cărei areal s-a extins dinspre sud, statornicindu-se la noi tot anul. Penajul este foarte asemănător cu cel al ciocănitorei-pestrițe-mari, deosebindu-se de al acesteia prin faptul că are obrazul și gâtul albe, fără dungă neagră între ele. Cuibărește în scorburi cu intrarea rotundă. Adâncitura și-o sapă singură, de obicei în trunchiul copacilor din parcuri unde este o apariție obișnuită dar nu atât de curentă ca a speciei precedente.

Hrana constă din diferite larve și ouă de insecte dar și din sămburi.

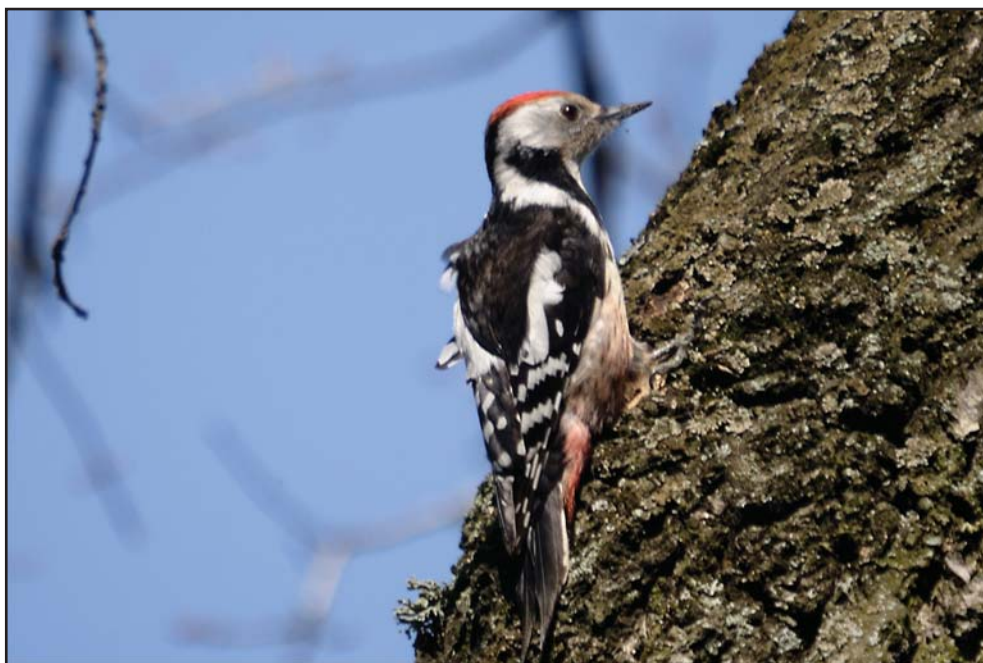

Foto: Lucian Patruliescu

Ciocănitoare-de-stejar – *Dendrocopos medius*

Dintre ciocănitori este pasărea cu talia ceva mai mică. Alternanța de alb și negru în penaj este asemănătoare cu cea a speciilor înrudite; diferența o asigură pe de o parte pata roșie de pe frunte nemărginită cu negru, pe de alta striațiunile evidente de pe laturile corpului. Poate fi încurcată ușor cu juvenalii celor două specii de mai sus. Cuibărește, ca și celelalte ciocănitori, în scorburile arborilor. Și hrana este aceeași cu cea a suratelor sale.

Pasăre sedentară, poate fi văzută în aceleași locuri cu ciocănitoarea-pestriță-mare sau ciocănitoarea-de-grădini. Bate darabana însă mult mai rar și mai slab.

Foto: Lucian Pănulescu

Ciocârlan – *Galerida cristata*

Specie particulară culturilor agricole, pajiștilor, *ciobănașul*, *țârloiul* sau *pasărea câmpului* aleargă de-a lungul drumurilor de țară, pe ulițele largi ale satului de deal și de câmpie, chiar la margine de oraș unde forfota este domolită. Are penajul cafeniu cu pete mai întunecate, deosebindu-se de ciocârlia-de-câmp (*Alauda arvensis*) prin moțul de pe creștet. Cuibărește pe sol în locuri cu vegetație sărăcăcioasă.

Se hrănește cu grăunțe sau insecte pe care le ridică și vânează la sol. Adesea poate fi văzut alergând pe marginea de drum a cartierelor mărginașe învecinate cu locuri deschise, chiar și prin grădini.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Rândunica – *Hirundo rustica*

Pasăre de vară, sosește la noi primăvara și pleacă toamna. Corpul este negru cu reflexii metalice, bărbia ruginie iar partea ventrală albă. Se aseamănă oarecum cu lăstunul-de-casă, însă în zbor se evidențiază coada mult bifurcată și lipsa albului de pe târțiță. Cuibărește aproape exclusiv în localități, în cuiburi pe care și le durează din pământ, paie și salivă, la încheietura peretelui cu tavanul clădirilor. Cuibul de rândunică este complet deschis în partea superioară.

Pasăre exclusiv insectivoră prinde insecte mici pe care le vânează din zbor. Obiceiul de a evolua razant cu pământul înainte de ploaie se datorează scăderii presiunii atmosferice, cauză care obligă în primul rând insectele să zboare la altitudine mai mică. Bea apă în planare razantă cu suprafața lacului și are obiceiul de a se îmbăia.

În Timișoara este mai rară de cât lăstunul-de-casă, preferând satele. Toamna formează stoluri mari în vederea migrației.

Foto: Luca-Andrei Dehelean

Lăstun-de-casă – *Delichon urbicum*

Este oaspete de vară sosind primăvara și plecând toamna. Corpul său este puțin mai mic decât al rândunicii și are penajul negru lucios cu târțița și partea ventrală albe. Coda apare mai puțin bifurcată. Zborul unui grup de lăstuni, sau *rândunele-de-casă*, este însoțit de ciripituri caracteristice ce dau „cetei” o notă de agitație veselă. Cuibul se deosebește de cel al rândunicii prin faptul că este construit exclusiv din lut și salivă și este închis deasupra, pasărea intrând în vatră printr-un orificiu oval. Adesea cuibărește în colonii, la etajele superioare ale clădirilor. Consumă exclusiv insecte.

Lăstunul poate fi văzut în oraș în grupuri mai mult sau mai puțin răzlețe care zboară în căutarea insectelor.

Foto: Lucian Pașculescu

Codobatura galbenă – *Motacilla flava*

Pasăre comună ținuturilor joase: pajiști înierbate, terenuri agricole sau mlaștini. Există o mare varietate de subspecii însă toate au partea ventrală colorată galben intens, coada lungă, spatele verzui și aripile cafenii. Subspeciile codobaturii galbene sunt încă subiect de dispută între specialiști.

Cuibul este plasat pe sol într-o adâncitură mică, bine ascuns între ierburi.

Consumă insecte și larve pe care le prinde din zbor sau de pe sol.

Păsărea poate fi observată mai ales la marginea orașului, în apropierea terenurilor deschise cu vegetație ierboasă; toamna ne părăsește pentru a ierna mai la sud, chiar pe continentul african.

Foto: Lucian Patruiescu

Codobatura albă – *Motacilla alba*

Este o pasăre răspândită în toată țara în apropierea apelor, mai cu seamă în regiunile joase, dar urcă și la munte. Coloritul este cenușiu pe spate, negru pe cap, piept și coadă iar fruntea, obrații și partea inferioară a corpului sunt albe. Coadă lungă este mișcată („bătută” – de aici i se trage și numele de *bățâietoare*) în permanență de jos în sus, ceea ce o face imposibil de confundat cu alte păsări. Cuibul și-l construiește pe sol, printre ierburi, între pietre sau cavități în ziduri.

Se hrănește cu insecte pe care le prinde alergând pe sol sau din zbor, prin salturi scurte.

Toamna târziu migrează în nordul Africii însă vara poate fi văzută în special de-a lungul râului Bega sau diferitelor acumulări de apă din oraș. În iernile blânde poate rămâne în țară.

Foto: Lucă-Andrei Dehelean

Pântăruș (sau Ochiu-boului) – *Troglodytes troglodytes*

Este una dintre cele mai mici păsări din țara noastră („nic, di n-ai ci vidé” după o vorbă moldovenească aflată de M. Băcescu); cântărește 8-9 grame și preferă în general regiunile muntoase. Penajul este cafeniu-roșcat cu striuri întunecate, fiindu-i caracteristică coada scurtă și mereu ridicată. În anotimpul rece coboară în zona de deal și câmpie aținându-se în apropierea localităților, dar cuibărește mai cu seamă în regiunea montană. Cuibul este sferic cu intrare rotundă, delicat și bine ascuns, construit din mușchi și licheni cu un pat de fire din păr și pene. Își desfășoară traiul printre răgălii și tufele cele mai încălcite ale pădurii cântându-și melodiile sonore de dragoste, dar și de prevenire ale altor masculi asupra prezenței sale ca stăpân al teritoriului, de pe înălțimea vreunui ciot uscat.

Se hrănește cu insecte, larve sau cu ouăle acestora.

În anotimpul rece poate fi văzut frecvent în Timișoara, în și printre tufișurile dese din parcuri; pasăre extrem de precaută și agitată, se trădează prin sunetele de alarmă pe care le emite când este speriat, un cîripit liniar, strident și repetat.

Are peste optzeci de denumiri populare, felurite în funcție de zona geografică a țării. Din Banat sunt cunoscute atributele de *părăntúș*, *panciarúș*, *spăntăruș*, *pântăruș*, *curtubeș*, *craiul-păsărilor* și *crăișor*.

Foto: Lucian Patruiescu

Măcăleandru – *Erithacus rubecula*

Măcăleandru este o pasăre foarte comună pădurilor și parcurilor noastre, întâlnită de fapt pretutindeni și întreg anul la noi. Penajul ambelor sexe este cafeniu cu portocaliu-ruginiu pe piept, laturile gâtului, obraji și frunte, maculă mărginită de regulă lateral ori circumscrisă în perioada de reproducere de o coastă de pene cenușii; alb rămâne să fie doar abdomenul. Această pată portocaliu-roșcată a generat în popor numele mai potrivit de *gușă-roșie*. „Este absolut de mirare – spunea Mihai Băcescu - cum acest nume, comun în jumătate din țară, nu a fost identificat și generalizat în locul grecescului *macaleandru*”.

Cuibărește în cavități, sub maluri sau trunchiuri căzute. Pe tot intervalul perioadei de reproducere masculul este un aprig luptător și apărător al teritoriului său împotriva oricărui alt congener dar și a prădătorilor terestri sau aerieni. Sunetele de alarmă emise au menirea de a atrage tot păsăretul din preajmă spre a alunga dușmanul.

În sezonul cald consumă insecte, iarna ouă de insecte și fructe.

Poate fi văzut și auzit în interiorul orașului în parcurile cu arboret bogat, cântând mai mult dimineața devreme sau seara în amurg. Cântecul articulat atât de mascul ca și de femelă – caz excepțional în lumea păsărilor în care doar bărbătușii sunt emitenți de melodii – este vibrant, modulată, adesea cu improvizații și ușor melancolic.

Foto: Ioan Duma

Privighetoare roșcată – *Luscinia megarhynchos*

Oaspete de vară, se instalează în pădurile cu mult subarboret, în general în ținuturi joase, în parcuri. Penajul corpului este cafeniu uniform cu coada maro-roșiatică, pe teren aproape imposibil de deosebit de privighetoarea-de-zăvoi (*Luscinia luscinia*).

Cuibul și-l instalează bine mascat pe solul înierbat, în spinării ori tufe joase.

Se hrănește cu insecte, larvele și ouăle acestora.

Privighetoarea poate fi auzită în parcurile și grădinile cu tufărișuri și vegetație deasă de cu primăvara până vara târziu, mai rar însă văzută. Cântecul caracteristic, foarte melodios și cu numeroase intonații, poate fi auzit atât ziua cât și noaptea.

Foto: Lucian Patruliescu

Codroș-de-munte – *Phoenicurus ochruros*

Se întâlnește din golul alpin până la câmpie, fiind frecvent în sat dar și oraș. Masculul este de culoarea cenușei întunecate cu o pată albicioasă pe aripi iar femela maronie; amândoi au coada roșcată și obiceiul de a o face să vibreze la așezare. De aici i s-a tras și numele de *tremurici* în rostirea oamenilor celuilalt veac, de prin părțile Oraviței. Cuibărește printre crăpături de stânci, ziduri fisurate, pe grinzile de sub acoperișuri sau alte cavități artificiale.

Consumă insecte.

Oaspete de vară, din martie până în octombrie, poate fi văzut și auzit cântând de pe creasta acoperișului clădirilor mai mult sau mai puțin înalte, stând pe coșurile de fum, pe antenele strâmbe și vechi, margini de uluc sau pe vârful verticalei vreunui par uscat uitat astfel din cine știe care pricini într-un fund ascuns de grădină.

Foto: Lucian Pănulescu

Mierlă – *Turdus merula*

Frecventă mai ales în pădurile de foioase, zăvoaie, tufărișuri, grădini și parcuri publice dar și în păduri montane sau pe văile râurilor. Masculul este negru cu ciocul portocaliu, femela cafenie. Se deosebește de graur prin suplețea corpului, coada mai lungă, lipsa petelor deschise din penaj și culoarea ciocului. Cuibul, construit din rămurele și lut, este plasat de obicei la mică înălțime față de sol, în tufișuri sau la baza unei crăci mai groase.

Este insectivoră dar consumă cu plăcere și fructe, mai ales în timpul iernii.

Prezentă tot timpul anului, este în Timișoara cea mai frecventă pasăre ce poate fi văzută în parcuri sau spațiile verzi. Cântecul masculului este melodios, emis de pe un suport înalt, de dimineața până în amurg, uneori și noaptea (acolo unde din întâmplare perechea s-a stabilit în preajma unei lumini artificiale), din primăvară până în vară.

Foto: Iosif Szabo

Cocoșar – *Turdus pilaris*

Cocoșarul-de-mărăcine sau *sturzul-de-iarnă*, pasăre nordică, se află de câteva decenii într-o continuă expansiune spre sudul și vestul continentului; în trecut apărea la noi în țară doar iarna, de unde și numele care i-a fost dat. De-acum îl știm ca pasăre neaoșă prin cuiburile și puii puși în viață prin Moldova și Transilvania. Are coloritul maro-castaniu pe spate, cenușiu pe cap și târțiță, brun-gălbui cu pete închise pe piept. Cuibul format din crenguțe, lipit cu lut și fire vegetale, este amplasat în tufișurile dese din liziera pădurilor sau pe marginea drumurilor. Are obiceiul de a cuibări în grup.

Consumă cu aceeași plăcere insecte cât și fructe.

În Timișoara sau regiunile apropiate urbei apare în număr foarte mare doar în sezonul rece, când populațiile nordice coboară mai spre sud. Poate fi văzut iarna în parcuri sau la marginea orașului, căutând fructele rămase în copaci.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Sturz cântător – *Turdus philomelos*

Alte nume: *sturz-mic*, *sturz roșcat*, *sturz-de-vii*, pasămite pentru devastările ce le produce toamna prin vie, însă nu singur ci împreună cu grauri; „cântător”, cum că ar grăi mai plăcut decât mierla. Trăiește în păduri, tufărișuri, parcuri și grădini de la șes până la munte. Penajul dorsal este brun-roșcat, pieptul și burta albicioase cu pete mici întunecate mai dese pe partea abdominală. În zbor se observă o pată galbenă care se întinde sub aripă de la bază până la jumătatea ei. Cuibul este instalat la înălțimi nu prea mari, în arbori și arbuști, având interiorul de forma unei cupe de consistența cartonului (căușul este confecționat din lemn putred amestecat cu saliva păsării). Ouăle sturzului sunt albastre cu macule nuanțate cenușiu și brun, ici-colo cu infiltrări de negru punctiform, aspect care le oferă o estetică plăcută și deosebită.

Insectivor, consumă un număr mare de insecte și de larve, mai ales în perioada creșterii puilor iar în sezonul rece apreciază fructele.

În Timișoara este rar în timpul verii însă toamna, în migrație, sau în iernile blânde pot fi văzute numeroase exemplare în parcurile din oraș.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Sturz-de-vâsc – *Turdus viscivorus*

Se întâlnește în pădurile de deal și de munte, fiind cel mai mare dintre sturzii de la noi. Partea superioară a corpului este brun-cenușie, pe piept și burtă penele sunt nuanțate cafeniu-deschis și înzestrate cu pete rotunde, de culoare închisă. Se aseamănă cu sturzul cântător la care însă petele de pe piept sunt mai mici și alungite; de asemenea partea de dedesubt a aripilor nu este galbenă ci albă. Cuibărește la înălțimi variabile; cuibul fiind în formă de cupă și bine tănuit cu mușchi și licheni.

Consumă un număr mare de insecte și de larve dar și fructe, cu precădere în sezonul rece. Numele de sturz-de-vâsc și l-a câștigat urmare a preferențialității sale pentru boabele de vâsc pe care le înghite fiind alături de mătășari (*Bombycilla garrulus*), unul din vectorii răspândirii acestei plante semiparazite.

În Timișoara apare în parcurile din oraș, prin grădini, numai în sezonul rece, când îl poți observa izolat, mai degrabă în cârduri mici sau amestecat printre cocoșari, lioată hoinară și flămândă, aflată în căutare de hrană.

Foto: Lucian Părulescu

Lăcar mare – *Acrocephalus arundinaceus*

Lăcarul sau *caracâtețul*, pasăre palustră, îl știu mai cu seamă riveranii ca prezent, fără abatere, vara, în regiunile joase de baltă cu stufăriș. Dimensiunea, coloritul penajului brun-roșcat mai deschis pe partea inferioară, sprânceana albă și ciocul lung și puternic, îl fac mai ușor de recunoscut printre celelalte specii de lăcari. Cuibul și-l clădește prins între trei, patru, fire de stuf, deasupra apei.

Strict legat de mediul acvatic, se hrănește exclusiv cu insecte palustre și larvele acestora.

Vara poate fi văzut, dar mai cu seamă auzit, pe malul râului Bega, în stufăriș, prins de verticala trestiei. Cântecul este foarte variat, cu diverse tonalități și improvizații, reputația de *caracâteț* câștigată purtând în sine onomatopeea glăsurii sale: „car-car-car-cre-cre-cre-...cric-cric”.

Foto: Lucian Pănulescu

Silvie mică – *Sylvia curruca*

În ceea ce-i privește numele, sunt aceleași de spus ca mai sus. Cele neaoșe ca *purcelușă*, *scrofiță*, sunt ciudate și legate mai degrabă de sunetele emise („cic-cic-cic” potrivite chemării porcului de către om) decât de înfățișarea speciei.

Păsărea apare la noi o dată cu migrația de primăvară alegând ca stație estivală locurile cu tufărișuri dese și crângurile tinere de la câmpie până la munte. Penajul ei este cenușiu cu slabă tentă cafenie, partea ventrală fiind albicioasă. Se aseamănă foarte tare cu silvia-de-câmp care nu are însă obrazul marcat de pene întunecate iar coada ceva mai lungă ca surata ei.

Cuibul este format din fibre vegetale și căptușit cu păr, cu lână, unite prin fire culese din pânzele de păianjen. Este construit în tufișurile dese, la mică înălțime.

Hrana constă din insecte mici, larve sau ouăle acestora, rar din fructe moi.

Locurile dăinuirii sale sunt similare celor ale speciei precedente, în care pusăciuni sălășluiește mai ascuns, ferită de ochiul curios al străinului și totuși nu atât de sperioasă ca celelalte silvii. Sunetul ce-l emite este inconfundabil, ușor deci de recunoscut, alcătuit dintr-un piruit scurt urmat de o prelungă rulare-curgere a aceluiași ton, ca o flecăreală parcă fără sfârșit (*curruca* de la latinescul *curro*, aici în sensul de curgere).

Foto: Lucian Patruliescu

Silvie-de-câmp – *Sylvia communis*

Numele acestei înaripate este contrafăcut ca și sinonimul *silvie-cap-cenușiu*. Pasăre mică, adesea doar auzită dar nu văzută, a fost nominată moșnean doar în nordul țării unde i se spune *grieluș* sau *céceriță*. Cercetătorii ornitologi, în graba comunicării, îi spun simplu *silvie* adăugând imediat patronimului denumirea latină.

Silvia așadar, se întâlnește atât în regiunile joase de câmpie, cât și în zona montană, la altitudine medie, fiind o pasăre de vară care preferă vegetația arbustivă. Penajul este pe spate cafeniu iar partea ventrală albicioasă. Masculul are capul cenușiu, femela cafeniu. Confuzii se pot produce cu silvia mică, dominată de o cromatică brun-cenușie. Silvia-de-câmp își construiește cuibul în desișuri, cuib alcătuit din fibre vegetale și păr.

Hrana constă în insecte mici, larve sau ouăle acestora. Toamna consumă și fructe moi.

În Timișoara pasărea poate fi întâlnită, mai cu seamă auzită, în locuri cu vegetație deasă, garduri vii, spații intravilane, tufărișurile de pe marginea drumurilor, mai rar în parcurile cetății. Masculul cântă adesea stând la înălțime pe o ramură uscată, dar și pe vreun stâlp ori sârmă de telegraf de unde se ridică în zbor prelung cu bătaii rare de aripi însoțindu-și înălțarea de melopeea caracteristică.

Foto: Lucian Patruiescu

Silvie-cu-cap-negru – *Sylvia atricapilla*

Este una dintre cele mai frecvente silvii de la noi, larg răspândită în pădurile de șes, deal sau munte. Coloritul penelor este cenușiu-brun cu creștetul negru la mascul și cărămiziu la femelă, ceea ce face specia ușor de recunoscut dintre celelalte specii de silvii. Cuibărește în tufișuri și arbuști, în cuiburi împletite din fibre vegetale și păr, așezate la oarecare înălțime.

Hrana se compune în special din insecte și larve de insecte dar toamna consumă și fructe.

Mereu ascunsă, este prezentă în oraș în tufărișurile din apropierea râului Bega, în parcurile cu subarboret des, remarcându-se prin cântecul ei foarte puternic și melodios.

Foto: Lucian Pașculescu

Pitulice sfârâitoare – *Phylloscopus sibilatrix*

Numele păsării se potrivește cântecului pe care îl produce, o rostogolire de silabe tot mai rapidă finalizată printr-un sunet scurt și urcător. Cântă în zbor așa cum cântă și prin coroana copacilor. Nu are alte apelative, probabil și pentru faptul că este greu de observat; chiar văzută fiind este prea puțin diferită de celelalte neamuri de pitulici pentru a oferi un plus de detalii deosebitoare. Mărimea este cumva mai accentuată față de cea a suratelor ei. Gălbuie pe piept, gușă și obraz, cu sprânceană galbenă distinctă, nuanțată într-un amestec de verde-galben pe aripă și spate, are doar abdomenul alb. Printre pitulici este specia cea mai activă, în mișcare permanentă, deloc văzută prin subarboret, orișicând în coroana arborilor înalți.

Pasăre migratoare, poposește și cuibărește la noi în jumătatea potolită a anului.

Atenți la cântecul păsărilor o putem lesne recunoaște ca prezentă în parcurile orașului.

Foto: Lucian Patruleșcu

Pitulice mică – *Phylloscopus collybita*

Cea mai comună dintre pitulici, trăiește la noi aproape în orice tip de pădure. Penajul este verde-brun cu partea inferioară albicioasă, picioarele fiind întunecate. Specia se aseamănă foarte bine cu ruda ei imediată pitulicea fluierătoare (*Phylloscopus trochilus*) al cărei penaj este însă verzui cu flancuri gălbui și picioarele de culoare deschisă. Până și cunoscătorii nu pot face o diferență observându-le în libertate; doar cântecul lor este diferit, singurul care permite o recunoaștere potrivită a celor două specii.

Se hrănește, ca toate speciile de pitulici, cu insecte, larvele și ouăle acestora.

Este una dintre primele specii de păsări migratoare sosite în Timișoara, primii vestitori fiind exemplarele nordice care ne traversează țara. Începând cu luna martie poate fi auzit în parcuri ciripitul ei caracteristic, bisilabic, un „cif-ciaff”, în repetare prelungită.

Toate pitulicile își trag numele de la obiceiul lor de a se ascunde, deci a se *pitula*.

Foto: Lucian Patulea

Aușel-cu-cap-galben – *Regulus regulus*

Aușelul măsoară din vârful ciocului la capătul cozii un puțin mai mult de nouă centimetri, performând doar cu șase grame în greutate. Cum se vede, este cea mai mică zburătoare de la noi din țară. Pasăre pe cât de mărunță, pe atât de activă însă. Explorează coronamentul coniferelor la munte, unde de altfel este la ea acasă, cercetează pe potrivă foliatura arborilor cu frunze la șes, ținut în care apare tot mai des spre sfârșitul toamnei și iarna dar, nu numai.

Coloritul de fond este oliv cu o dungă galbenă, lată, pe creștet, mărginită cu negru. Se aseamănă foarte bine cu aușelul sprâncenat (*Regulus ignicapillus*) care însă apare ceva mai rar în câmpia Banatului și care are o sprânceană albă evidentă. Cuibul aproape minuscul este fixat, în pădurile de conifere, la extremitatea unei crengi, și este căptușit cu licheni ceea ce îl face aproape imposibil de observat.

Se hrănește cu insecte, larvele și ouăle acestora, pe care le caută neîntrerupt sub și pe scoarța ramurilor.

În Timișoara apare prin parcurile cu arbori numai iarna, ca parte componentă a stolurilor mixte eratice alături de pițigoii de toate neamurile, pănțăruși, măcălemdrii, mierle, chiar și gaițe, lioată gălăgioasă hoinărind neostenită în căutare de hrană.

Fonemele produse de aușei sunt ca o șoaptă liniară, subțire, de frecvență înaltă, atingând deseori pragul ultrasunetelor.

Foto: Lucian Patruliescu

Aușel sprâncenat – *Regulus ignicapillus*

Asemănător cu aușelul-cu-cap-galben, se confundă cu acesta și în privința obiceiurilor ori a sunetelor pe care le emite. Confuzia poate fi lesne îndepărtată cu un plus de atenție: coloritul general al aușelului sprâncenat este mai intens cu spatele de un verde vizibil mai gălbui iar pe cap atât masculul cât și femela poartă o dungă albă peste ochi.

În Timișoara apare numai iarna, în stoluri mixte prin parcurile cu arbori și tufărișuri, primăvara îndreptându-se spre ținuturi din zona montană.

Foto: Lucian Pașculescu

Muscar sur – *Muscicapa striata*

Oaspete de vară, se întâlnește în pădurile luminoase, parcuri și grădini. Penajul este gri-marونیu cu striații de culoare închisă pe piept și frunte. Atunci când stă pe ramură are ținută verticală. Cuibul și-l instalează în scorburi, crăpături de ziduri sau alte spații strâmte. Își depune ponta – numărul de ouă făcute - și în cuiburi artificiale.

Prinde insecte stând la pândă pe câte o creangă uscată de unde se lansează în zbor scurt.

Pasăre foarte discretă, în Timișoara poate fi văzută în parcurile liniștite cu arbori scorburoși sau în curțile cu pomi ornamentali ori fructiferi.

Foto: Cosmin-Ovidiu Mancu

Pițigoi codat – *Aegithalos caudatus*

Pasăre destul de comună tot timpul anului în pădurile cu frunze căzătoare dar și de amestec, are spinarea neagră cu o brumă de roșcat, partea inferioară și capul albe, capul, ca adaos, zugrăvit peste ochi cu două benzi negre care ajung până la spate. Coada, neagră cu penele marginale albe, are de două ori lungimea corpului. Iarna, populația autohtonă sporește prin sosirea oaspeților nordici, care au capul complet alb. Construiește unul dintre cele mai spectaculoase cuiburi, împletit din fire de păianjen, mușchi și licheni de formă oval-rotundă, închis pe de-antregul și fixat de regulă în furca a două ramuri verticale. Intrarea abia vizibilă – și ea rotundă – este așezată lateral, în treimea superioară a lucrării. Cum crengile copacului sunt îmbrăcate în licheni, scoarța aceluiași rugoasă, imaginea criptică a cuibului este și mai pregnantă ajutându-l astfel să dispară din cadrul percepției optice a posibiloilor prădători. Într-un asemenea adăpost vor crește până la faza de zbor uneori și doisprezece pui, care ajunși mari și de-acum înghesuiți în spațiul devenit strâmt, rup pe-alocuri cuibul; prin spărturi iar cozile, vor privi spre exterior, solicitând uimirea privitorului întâmplător.

Insectele, pupele, larvele sau ouăle acestora, formează hrana speciei.

Cum sunetul pe care îl produce este asemănător unui țărâit scurt, *coadă-lungă* și-a câștigat în unele părți ale țării și numele de *țâr-țâr*.

Îl vedem în Timișoara hoinărind prin parcurile cu vegetație deasă și subarboret, mereu agitat în căutarea hranei; cuibărește în perimetrul Pădurii Verzi. Iarna se integrează stolurilor hoinare (cosmopolite) polispecifice.

Foto: Iosif Szabo

Pițigoi sur – *Parus palustris*

Bâzlete, pițigănie, pițigoi puturos, pițigoi-cu-bărbiță, -de-pădure, fumuriu, vânăț, sunt doar o parte din numirile care au fost atribuite acestei păsări. Mic de statură, îl găsești în regiunea pădurilor cu frunze căzătoare și de amestec, cu desișuri viguroase și frunziș bogat. Corpul este cenușiu cu aripile și coada la fel dar parcă vag roșcate în timp ce capul și bărbia sunt negru lucioase. Se aseamănă foarte bine cu pițigoiul-de-munte (*Parus montanus*), care apare doar accidental în regiunea de câmpie a Banatului.

Cuibărește în scorburi pe care le adâncește uneori singur prin dăltuirea lemnului putred.

Consumă frecvent insecte dar și semințe sau fructe; lipsit, ca mai toți pițigoi, de principialitate vis-a-vis de sursele de hrană, acceptă iarna semințele înecate în resturi de grăsimi menajere care îi sunt oferite în hrănitore special amenajate ori pur și simplu puse pe pervaz de geam ori margine de balcon.

În oraș poate fi văzut mai cu seamă în anotimpul rece ca recrut al stolurilor mixte, alături de pițigoi mari, albaștrii, codați, aușei și țicleni.

Foto: Iosif Szabo

Pițigoi-de-brădet – *Parus ater*

Pițigăne mică și *pițigănie puturoasă* (în Banat) „pentru că-i mic și-i miroase cuibul”, este pițigoiul pădurilor de brad și cel mai mărunț dintre toți pițigoi. Cenușiu, cu capul negru, obrazul alb, o pată albă după ceafă, gușa neagră, abdomenul alburui, pe aripă cu două bare albe, personifică abilitatea explorator al coniferelor, vânător dibaci al găngăniilor ascunse printre „ace”, iscoditor al crăpăturilor din scoarță, după ouă, după larve. Freamătul iscat de stolul vagabond venit din înaltul bradului se vrea și mai accentuat de zvonul scurt dar nu prea apăsător al lioatei de acrobați ce își anunță aici, colo, izbânda prădălniciei: „țitiți”.

Cuibărește ca toți pițigoi, după felul neamului în scorbură. În lipsa lor, se mulțumește și cu gaura unei galerii de șoarece. Cuibul propriu-zis este o combinație din mușchi și iarbă, căptușit în interior cu licheni peste care odihnește un pat din pene. Aici femela depune până la zece ouă pe care le clocește singură.

Păsărea coboară spre sfârșitul toamnei, începutul iernii, la șes.

Parcurile Timișoarei nu sunt străine de prezența acestui pițigoi; acolo unde se ridică rășinoasele, acolo sânguiește și el.

Foto: Lucian Patruliescu

Pițigoi albastru – *Parus caeruleus*

Perpedúșul, *chițigoiul-de-pădure* sau *vânăt* ba chiar *nemțesc* este pasăre comună în pădurile cu frunze căzătoare și de amestec, parcuri și grădini. Creștetul capului este albastru, obrajii albi; o sprânceană de culoare închisă trece peste ochi, coada și aripile sunt albastre, spatele verzui iar pieptul și abdomenul galbene. Cuibărește în scorburi naturale, cuiburi părăsite de ciocănitori sau diverse scobituri artificiale cu intrare mică.

Vara este insectivor consumând un număr mare de omizi pentru a hrăni pe lângă sine și cei 5 până la 10 pui, iarna caută printre rămurele larve, pupe și ouă de insecte, dar consumă cu plăcere și fructe sau semințe găsite aiurea sau pe la hrănitori.

Poate fi văzut tot timpul anului dar mai ușor iarna, când se adună în cârduri cu alți pițigoi, aușei sau țicleni. Cântecul de dragoste al masculului, primăvara, uneori și în restul anului când o geană de soare îl dispune la asemenea mărturisire, este deosebit de melodios. Este o pasăre puțin sperioasă.

Foto: Iosif Szabo

Pițigoi mare – *Parus major*

Cel mai cunoscut și comun pițigoi, *pițigoiul popesc*, *chițivară*, *pițigoiu*, *picigania* (în Banat), *sinți-a-vară*, *țuțundeiu*, *țig-țigoiu* sau cum i se va mai fi spunând, este prezent în pădurile joase dar și montane, parcuri și grădini. Îl recunoaștem ușor după spatele măsliniu, aripile și coada cenușiu-albăstrui, partea inferioară galbenă. Capul este negru-lucios cu obrajii albi. Pe piept odihnește o bandă neagră, care-i mai lată la mascul comparativ cu cea a femelei. Cuibărește în scorburi, cuiburi părăsite de ciocănitori, crăpăturile zidurilor, adesea în țevile gardurilor metalice. Acceptă și cuiburile artificiale.

Pe timpul verii hrana este formată din insecte, din fructe și semințe în anotimpul rece. La hrănitorile artificiale este primul care se înființează, pentru ca după ce a prăznuit suficient să anunțe și alte specii despre bogata desfătare.

Poate fi văzut în tot timpul anului; iarna mai sociabil, se apropie de locuința omului, zăbovește pe pervazuri, pe balcoane, în căutarea hranei.

Foto: Lucian Părulescu

Țiclean – *Sitta europaea*

Țoi, țiclean ori țințăruș, alteori scorțar și, de ce nu, chiar zglibete este acrobatul pomilor care, ținându-se de scoarță, aleargă în susul și în josul ei cu dibăcie, fără nici o rezervă, conștient parcă de asemenea însușire hărăzită numai lui din toată lioata păsărilor neaoșe. Țicleanul este familiar pădurilor de amestec, cu apăsare însă celor cu frunze căzătoare, din regiunea montană a zonei fagului până spre coline, și mai departe până în cele de la șes. Are partea superioară a corpului cenușiu-albăstruie, bărbia albă iar flancurile și abdomenul brun-roșcate spre ocră. Coada este scurtă, ciocul lung iar o bandă neagră îi traversează ochii. Cuibărește în scorburile copacilor a căror intrare o micșorează cu lut, pe măsura corpului său.

Se hrănește cu insecte, larvele și ouăle acestora, dar și cu fructe sau semințe pe care le fixează în diverse crăpături, pentru a le sparge cu ciocul. „Țicleanul face în doveac o gaură mică, atât cât să se strecoare prin ea, și-l golește complet de sâmburi, deși pe dinafară pare întreg” consemnează în secolul trecut academicianul Mihai Băcescu observațiile unor țărani din centrul țării.

În orașul nostru este obișnuitul tuturor parcurilor cu arbori bătrâni. Nu bate darabana ca ciocănitorele dar poate fi auzit ciocănind cu zgomot pentru a sparge sâmburii cu care se hrănește.

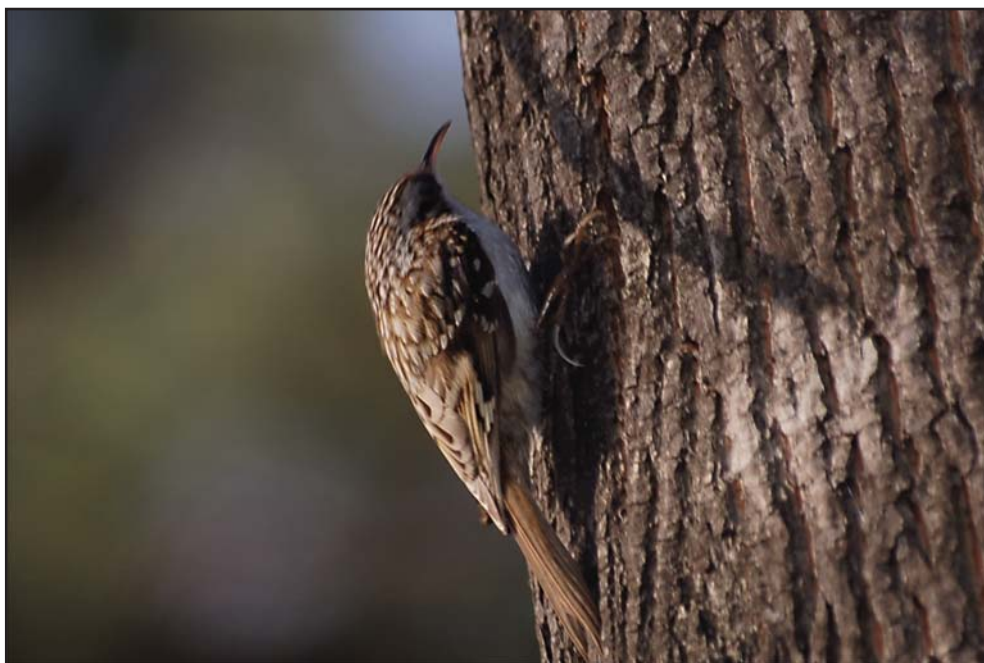

Foto: Lucian Pănulescu

Cojoaică-de-pădure – *Certhia familiaris*

Și *cojoacei* i se mai spune *scoțtar* deopotrivă țicleanului, pasămite pentru viața care și-o muncește fără osteneală pe scoarța arborilor în căutare de hrană. Pasăre mică, dibace în a se piti cu iuțeală pe partea opusă a copacului pe care ai zărit-o, o poți observa prin pădurile din toată țara, inclusiv a celor de conifere. Coloritul este brun-cafeniu, pe spate cu striuri mai luminoase, ventral virează spre cenușiu-albicioase, în timp ce pe cap iese în evidență o sprânceană de nuanță deschisă; ciocul este curbat spre în jos. Cromatica și desenul hainei asemănătoare scoarței copacilor sunt de fapt ajutoarele grafic-criptice ale păsării făcând-o greu de observat până și privitorilor avizați. Se aseamănă foarte mult cu cojoaica-cu-degete-scurte (*Certhia brachydactyla*) însă aceasta are o sprânceană mai puțin distinctă, flancuri de culoare maroniu-deschis și cioc cu un puțin mai lung. Cuibărește în găuri mici din arbori sau sub scoarța ușor desprinsă a acestora.

Hrana preferată sunt insectele, larvele și ouăle acestora, pe care le caută sub scoarța copacilor bătrâni. De altfel, ciocul lung ca o pensetă entomologică trădează fără drept de tăgadă specializarea păsării pentru regimul trofic insectivor.

Obişnuiește să cațere pe copacii bătrâni din parcuri, în spirală, începând de la baza trunchiului până în coronament, după care zboară spre baza altui copac.

Foto: Szymon Lisek

Grangur – *Oriolus oriolus*

Oaspete de vară, trăiește în regiuni joase urcând pe văile râurilor montane, preferând arborii cu coronament des. Masculul este galben auriu cu aripile și coada negre, femela de un colorit verzui, cu coada și aripile mai întunecate. Cuibul construit din fire de lână, tort de cânepă, pânză de păianjen, resturi de frunze, licheni amestecați cu pene, are forma unui hamac prins la bifurcația capătului de creangă și cu prudență mascat în frunziș.

Hrana este reprezentată de insecte și larve.

Pasăre foarte sperioasă, poate fi greu observată în oraș pentru că trăiește mereu ascunsă în desișul din coroana arborilor. Este ușor de reperat datorită sunetelor pe care le emite masculul, un fluierat modulat, ca de flaut. Tocmai din acest motiv, pasărea are peste optzeci de nume populare legate de formidabilul său cântec. Cel mai mărginaș și ciudat este cel de *zamfirói*, după cum a fost înțeleasă impostăția în popor, un fel de chemare de întoarcere acasă a nevastei zăpăcite, spre a hrăni puii flămânzi: „Zamfirouuuuuu, vin' acas' că mor puii de foame”. Celălalt nume de *chișcă-n-floare* sau *pișcă-n-flori* este legat de staționările mai dese ale grangurelui prin cireșii în floare după al căror fruct, după cum a spus-o I. Simionescu în zoologia sa populară la începutul secolului trecut, „umblă mort”.

Foto: Lucian Patruiescu

Sfrâncioc roșiatic – *Lanius collurio*

Pasăre caracteristică pentru regiunile joase, deschise, cu tufișuri. Coloritul sexelor este diferit. Masculul este brun-castaniu pe spate și aripi, pieptul și abdomenul roz-albicios iar creștetul și ceafa cenușii. Coada este neagră precum și o bandă ce trece peste ochi. Femela este maro, cu partea ventrală mai deschisă și striată. Cuibărește la mică înălțime de sol în tufărișuri dese și spinoase.

Este o pasăre insectivoră dar uneori prinde și reptile mici sau chiar pui de păsărele pe care le atârână sau trage de-a dreptul în „țeapă” în diverse locuri, la margine de pădure, în tufele cu spini, mai cu seamă de porumbar, un fel de depozit pentru zile mai puțin bogate în hrană. Cel puțin aceasta este credința populară. În realitate, cu timpul, capturile intră în procese de descompunere care permit acestei păsări ne-răpitoare să-și consume hrana cu un efort mult mai mic decât în caz contrar.

Berbecelul sau *Capra-dracului* poate fi observat(ă) la marginea orașului, în zone deschise cu tufărișuri și lipsite de agitația urbană. Adesea stă pe stâlpi sau garduri de lemn ori în vârful vreunui tufiș.

Foto: Iosif Szabo

Gaița – *Garrulus glandarius*

Gaița este de fapt o cioară și anume „*cioara vopsită*” despre care vorbește românul într-un anumit context, pornind de la cele două realități comune păsării: coloritul și capacitatea de a induce în eroare prin imitarea sunetului vreunei alte păsări sau mamifer. Este o zburătoare comună la noi tot timpul anului, de la câmpie la munte, prezentă deopotrivă în păduri sau în apropierea locuințelor omenești. Penele de pe spate și piept sunt nuanțate cafeniu-roșcat, mai întunecate pe spate mai limpezi pe piept. De la colțul pliscului pleacă două dungi negre, negre sunt și treimile de început ale aripilor, penele cozii fiind în întregime negre. Bărbia și târțița sunt albe. La încheietura aripii apare o maculă albastră, dungată, formată din pene mici, trofeu râvnit și pus de vânători la pălărie. Penele de pe cap ridicate, trădează starea de agitație a păsării. Cuibul și-l construiește din rămurele în copaci mari, la înălțime, de obicei alături de trunchi sau la bifurcarea unei crengi mai groase.

Pasăre omnivoră, mănâncă aproape orice, de la fructe până la alimente abandonate, alteori devastează cuiburi de păsări. Consumator înverșunat de ghindă, își face provizii pentru iarnă, ascunzând (îngropând) sute, dacă nu mii, de ghinde în pământ, având totodată și o perfectă memorie a locului ascunzișurilor. Cum într-o iarnă nu consumă întreaga provizie, din restul ghindelor îngropate răsar primăvara stejari tineri. Răspândirea pădurilor de stejar în Europa după ultima glaciațiune se vrea așadar opera acestei specii. Nu este de mirare, zicem, că al doilea nume dat gaiței este cel de *ghindar*.

Pasăre precaută, comună în oraș, este totuși greu de observat. De obicei poate fi văzută când hoinărește în căutarea hranei, zburând de la un copac la altul.

Foto: Dan Stănescu

Coțofana – *Pica pica*

Una dintre cele mai răspândite păsări, întâlnită în orice anotimp și aproape oriunde, exceptând zona alpină, este coțofana, țarca, ciorcușa, ciorobara sau coțogârva, doar pentru a consemna câteva nume cu care a mai fost investit acest neam de cioară. Penajul este negru lucios cu alb pe umeri și piept, inconfundabilă datorită cozii foarte lungi. Construiește un cuib mare, sferic, din ramurile și spini, cu intrări laterale, întărit pe interior cu lut și căptușit cu fire vegetale subțiri.

Pasăre omnivoră, mănâncă aproape orice, de la fructe până la alimente abandonate, adesea devastând cuibul altor păsări.

Poate fi văzută în oraș acolo unde există copaci, cuibul mare plasat la înălțime fiind vizibil de la distanță. Adesea cuibul părăsit al coțofenei este folosit de alte păsări: vânturei, ciufi, guguștiuci sau chiar vrăbii.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Stăncuța – *Corvus monedula*

Este o specie sedentară prezentă atât în regiunile joase cât și în stâncăriile munților. Coloritul este negru cu ceafă gri, fiind sensibil mai mică de cât o cioară, cu care adesea este confundată. *Ceaucă, stanca, porumbelul Țigănesc* cuibărește în scorburi, coșurile caselor, diverse ornamentații ale clădirilor sau crăpături de ziduri.

Omnivoră, mănâncă aproape orice, de la fructe până la alimente abandonate.

Poate fi văzută în oraș peste tot, adesea printre ciorile-de-semănătură. De cu toamna până la începutul primăverii survolează cu regularitate orașul, dimineața și seara, formând stoluri mixte cu celelalte corvide.

Foto: Lucian Patruiescu

Cioara-de-semănătură – *Corvus frugilegus*

Specie foarte comună în regiunile joase, trăiește în grupuri mari atât iarna cât și în timpul cuibăritului. Penajul este complet negru cu reflexe violacee, are ciocul negru cu o porțiune golașă de culoare deschisă la bază, care însă la tineri este acoperită cu pene negre. Cuibărește în colonii amplasate în copacii înalți; cuiburile sunt mari, durate din ramuri. Adesea în colonia de ciori își găsesc loc de cuibărit și unele specii de vinderi, ciufi sau chiar vrăbii.

Primăvara caută doar larve de insecte pe care le culege de pe arături, de pe terenurile cultivate, dar poate consuma orice tip de hrană, obișnuind mai puțin să prădeze cuiburile de păsărele.

Croncanul sau *garoiul*, cum i se mai spune, poate fi văzut în Timișoara tot timpul anului atât în parcuri cât și pe terenurile deschise. Iarna, orașul este străbătut dimineața și seara de stoluri mari care se deplasează împreună cu stăncuțele între locurile de înnoptat și locurile de hrană. Vara în schimb, pot fi văzute și auzite în coloniile din plopii înalți, colonii amplasate în diverse puncte ale orașului, păstrate mai mulți ani la rând.

Foto: Lucian Pănulescu

Cioara grivă – *Corvus cornix*

Este frecventă în toată țara, mai puțin în regiunea alpină. Corpul este cenușiu, capul, coada și aripile, negre. Cuibărește în perechi izolate, pe arbori în păduri, plantații sau la marginea șoselelor. Cuibul este format din crengi cătușit cu lână, bucăți de hârtie, fire de păr și nu este acoperit. În unele părți ale țării este cunoscută ca *cioară-fumurie* sau *cioară-vânăță*.

Mănâncă variat, aproape orice, adesea prădând de ouă cuiburile altor păsări.

În Timișoara este mai rară decât cioara-de-semănătura, este mai puțin gregară, apare în parcuri, grădini, curți sau în preajma pubelelor.

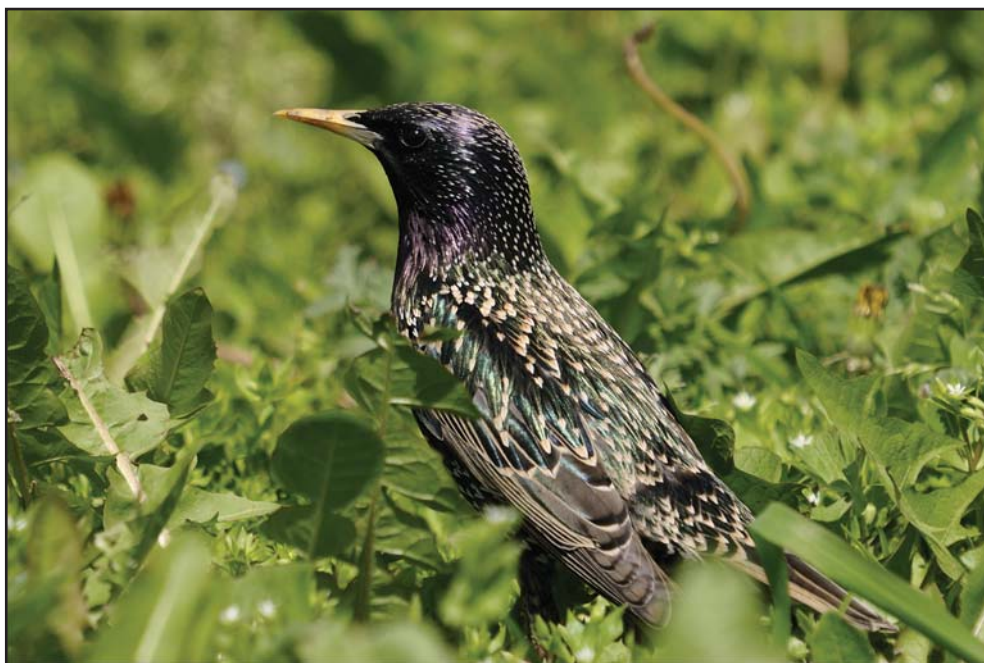

Foto: Lucian Părulescu

Graur – *Sturnus vulgaris*

Grăurașul are răspândire pe tot cuprinsul țării, mai cu seamă în regiunile joase cu arbori scorburoși. Coloritul este negru cu pete deschise la penele spatelui și cu răsfrângeri verzi și violacee pe cap și piept. Vara petele deschise devin mai estompate. Cuibărește în scorburi dar și în găuri de ziduri, stâlpi de beton sau sub țiglele acoperișurilor.

Vara este insectivor vânând în aer și pe sol însă toamna și iarna consumă fructele neculese, ca de pildă strugurii uitați în vii.

La timpul căderii frunzelor, apoi pe vremea zăpezii se adună în grupuri mari hoinărind în căutare de hrană. În Timișoara poate fi văzut sau auzit vara, în parcurile cu copaci bătrâni, stând pe stâlpii de beton în al căror interior rotund își construiește vatra, pe sârmele de telegraf ori războindu-se, din când în când, cu vreo coțofană prădalnică ajunsă mult prea aproape de cuibul său.

Are o gamă variată de sunete printre care multe sunt imitații ale glasului altor păsări, reproduce tot atât de bine întregi fraze cantabile din melodiile devenite șlagăre, mai greu răcnetele și ritmul anti-melosului modern la modă.

Foto: Lucian Pănulescu

Vrabie-de-casă - *Passer domesticus*

Este una dintre cele mai cunoscute și mai răspândite păsări, fiind puternic legată de așezările omenești. Masculul are penajul cafeniu-striat pe spate, cenușiu pe frunte, ceafa roșcată și bărbia neagră cu „cravată” mai scurtă sau mai lungă, în funcție de vârstă. Masculul poate fi confundat cu vrabia-de-câmp (*Passer montanus*) dar care este puțin mai mică, are creștetul roșcat și o pată închisă pe obraji. Femela este cafenie cu partea ventrală mai deschisă. Oportunistă, cuibărește în cele mai diverse locuri: scorburi, cavități artificiale, sub țigle, pervazuri sau între crengile altor cuiburi mai mari, construindu-și cuib din paie, pene sau materiale textile.

Hrana este foarte variată fiind formată din insecte, larve, fructe, semințe sau alimente abandonate ori lăsate pe balcon sau pervazurile geamurilor.

În Timișoara poate fi văzută peste tot, în parcuri, grădini, pe trotuar, la geamurile apartamentelor, de obicei în grupuri mai mult sau mai puțin gălăgioase.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Vrabie-de-câmp – *Passer montanus*

Specie caracteristică zonelor joase și de deal, dar ajunge și în regiunea montană, fiind mai puțin antropizată. Penajul ambelor sexe este cafeniu roșcat pe spate, maro-castaniu pe creștet, bărbia și ea neagră, apoi o pată mică de culoare închisă, pe obraji.

Cuibărește ca și vrabia-de-casă. Se hrănește cu insecte, larve, fructe sau semințe.

Mai rară în oraș, poate fi văzută în grupuri iarna și în perechi vara, în parcuri, spații verzi mai frecvent în cartierele marginase.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Cinteză – *Fringilla coelebs*

Este răspândită în toate pădurile, de la cele cu frunze căzătoare până în cele de conifere. Masculul este cărămiziu-roșcat pe obraji și piept, cenușiu pe cap și cafeniu închis pe spate, cu două benzi albe la baza aripii. Femela este brună verzuie cu același desen al aripii. Cuibul și-l construiește prins de baza unei crengi mai groase, camuflat cu mușchi și licheni.

Se hrănește vara cu insecte, pe care le prinde alergând prin iarba, iarna consumă fructe și semințe.

Toate numele care i-au mai fost date: *céntiță*, *cincidă*, *cinchiță*, *finc*, *pinc*, ș.a. sunt derivate onomatopeice ale chemării cintezei: „cinc-cinc”, „pinc-pinc”, ori „cinci-cinci”, după deslușirea făcută pe-alocuri sunetului, de om.

Pentru Timișoara, ca și pentru toate parcurile orașelor țării, este o prezență obișnuită. Iarna se adună în grupuri mici care se risipesc din nou vara.

Foto: Lucian Părulescu

Cîntează-de-iarnă - *Fringilla montifringilla*

Specie nordică, caracteristică pădurilor din taiga și de mesteacăn, ne vizitează periodic iarna, uneori în stoluri mari. Cromatica penajului variază în funcție de sezon; cea familiară masculului este dinspre cap, peste spate și coadă, neagră, aripile sunt cărămizii cu negru și alb sub forma a două benzi, pieptul are culoarea cărămidei arse iar cea a abdomenului este albă. Iarna penele negre devin cărămiziu-roșcate. Femela poartă întreg anul o haină asemănătoare masculului dar mai ștearsă. Nu cuibărește la noi în țară.

Hrana preferată este jirul dar acceptă și alte felurite fructe ori semințe.

Ne întâmpină pe vreme de iarnă grea în parcurile cetății. Primăvara devreme se întoarce la locurile de cuibărit din nord-estul Europei și nordul Asiei.

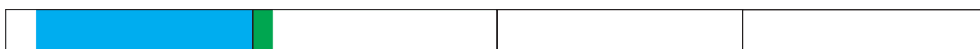

Foto: Lucian Pătruleșcu

Căănăraș – *Serinus serinus*

Oaspete de vară, căănărașul sau *inărița verde* ori *galbenă*, este înaripata frecvent întâlnită de la câmpie până la munte, adesea în localități. Penajul este verde-gălbui striat, cu pieptul de un galben mai intens la mascul. Seamănă foarte bine cu scatiul (*Carduelis spinus*) însă la acesta masculul are creștetul negru iar femela este mai puțin striată pe piept. Cuibărește de-a lungul văilor montane, în arbori, la înălțimi variabile.

Se hrănește cu fructe, semințe sau insecte pe care le prinde de pe sol.

În Timișoara îl întâlnim în sezonul de cuibărit, când sosește în țară din regiunile sudice ale Europei. Masculul are obiceiul să cânte de pe un suport înalt (stâlp, antenă, creangă uscată) de unde poate fi ușor zărit. Cântecele este un ciripit lung, asemănător oarecum cu sunetul scos de sticla pisată.

Foto: Lucian Patruliescu

Florinte – *Carduelis chloris*

Se întâlnește frecvent în țară, ca pasăre sedentară, în regiunile joase și deluroase, dar urcă și pe văile luminoase ale râurilor montane. Penajul este verde-măsliniu, de aici și numele de *verdéți*, cu tentă galbenă la mascul și brună la femelă; ambii au marginea penelor lungi din aripă, galbenă. Glasul melodios face pasărea remarcată oriunde apare.

Cuibul are formă de cupă și este construit la înălțime, în bifurcația unei ramuri.

Consumă semințe și fructe dar uneori și insecte. O putem vedea în oraș tot timpul anului, iarna în grupuri mici, vara în apropierea cuibului.

Foto: Luca-Andrei Dehelean

Sticlete – *Carduelis carduelis*

Treizeci și cinci de nume sunt cunoscute din țară, majoritatea plurități ale rădăcinii *sticlete*. Spre deosebire de ele, în Banatul istoric i se mai spunea și *turculeț* posibil după roșul ca de fes de pe frunte și din jurul ciocului.

Pasăre comună în regiunile deschise cu arbori, parcuri sau grădini, este frecventă în oraș și împrejurimi. Ambele sexe au penajul cafeniu pe spate și piept, ceafa, aripile și coada negre, obrații, abdomenul și târâța albe. Partea anterioară a capului este roșie iar pe aripă aflăm o bandă lată galbenă. Suma aceasta impresionantă de culori face din sticlete una din păsările de la noi cu penajul cel mai frumos împetrișat. Cuibul și-l construiește în arborii nu prea înalți, de regulă între crengile dese; are formă de cupă și este construit din fibre vegetale, păr și puf.

Se hrănește cu semințe, fructe mai rar cu insecte.

Poate fi văzut tot timpul anului, iarna în stoluri rătăcitoare râvnite în a dezghioca spinii și scaeții (de unde atributul de *pasăre-de-scai*, *scaețe*) iar vara în perechi. Cântecele răsunător, melodios, se aude până departe.

Foto: Iosif Szabo

Scatiu – *Carduelis spinus*

Specie sedentară, îl întâlnim vara în zona montană, iarna coboară în zonele joase străduind în aflarea hranei. Masculul are penajul verde-gălbui cu pieptul galben, creștetul și bărbia negre iar aripile negre cu galben. Se deosebește de cânăraș (*Serinus serinus*) prin creștetul negru la mascul, marginea cozii și penele lungi din aripă tivite cu galben, la ambele sexe. Cuibărește în zona montană, plasându-și cuibul la capătul unei crengi, la mare înălțime.

Se hrănește cu semințe sau fructe, mai rar cu insecte.

În Timișoara poate fi observat numai în sezonul rece, în stoluri eratice, în căutare de hrană.

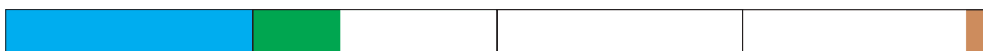

Foto: Iosif Szabo

Mugurar – *Pyrrhula pyrrhula*

Iată o pasăre numită și *căldăraș*, *botroș* ori *gimpe(l)*, care după cei pricepuți în zoomitologia noastră moșneană întruchipează metamorfoza unui băcan leneș și hoț - de la acesta a moștenit capul mare și culoarea roșie de pe burtă, urmă a sângelui supt de la sărmani (cum spunea Marian prin 1885) - nimic comun însă, la această necuvântătoare cu spișerul adunător de datorii dar urmăritor până și-n gând pe platnicul muncit de drumul dintre cârciumă și casă, ce-ntro sclipire 'naburită de țării, năși zburătoarea nevinovată, cu gând ascuns, răzbunător: *botroș*.

Mugurarul este pasărea de drept a pădurilor montane unde viețuiește tot anul. Spre toamnă, apoi iarna, coboară la șes fluierându-și prezența timid din vârful arborilor. Dacă ști să-l îngâni, îl poți aduce aproape de tine, ademenit de curiozitate și dornic de întâlnirea cu un alt nat. Culoarea penajului este puternic saturată, la mascul cenușie pe spate, roșie pe burtă, neagră pe cap, aripi și coadă, în timp ce a femelei este întocmai, doar pe burtă lipsind roșul mutat aici în cafeniu.

Consumă frecvent fructe și sâmburi pe care le sparge cu ciocul scurt dar puternic. Vara prinde și insecte sau larve.

Poate fi văzut în parcurile din Timișoara doar în anotimpul rece.

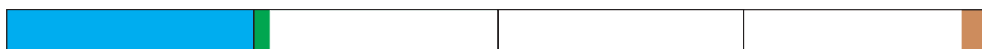

Foto: Iosif Szabo

Botgros – *Coccothraustes coccothraustes*

Cu ciocul său puternic, scurt și robust, *cireșarul*, *cirișiérul*, *sâmburarul*, *clonțarul*, *cioc-gros* – iată în câte feluri mai potrivite i se spune – sparge sâmburele de cireasă într-o clipă spre a se bucura de gustul boabei ascunse.

Trăiește în pădurile cu frunze căzătoare și de amestec cu subarboret bogat. Ambele sexe au penajul cafeniu-roșcat cu guler cenușiu și o bandă albă lată peste aripa ale cărei pene de zbor sunt negre și lucioase cu scipiri de oțel. Cuibărește în arbori și arbuști, în păduri luminoase, uneori și în parcuri.

Se hrănește cu sâmburii de cireasă dar și cu semințele de ulm, paltin sau carpen.

Îl putem vedea în oraș din primăvară până-n iarnă zburând dintr-o coroană a unui arbore înalt în alta, adesea prezența fiindu-i trădată de sunetele stridente, aspre, emise din coronament.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Presură galbenă - *Emberiza citrinella*

Pasăre sedentară, comună în regiuni deschise cu tufărișuri și arbori rari, luminișuri din păduri sau ținuturi cultivate, se remarcă prin variabilitatea cântecului ei, particular locului în care a văzut lumina zilei. Masculul are spatele cafeniu-roșcat cu pete întunecate iar capul și partea ventrală galbene. Femela are un colorit mai șters cu tentă cafenie și striiații pe piept. Cuibărește în tufișuri joase sau în ierburi, aproape de sol.

În sezonul cald consumă insecte dar hrana de bază este formată din diferite feluri de semințe.

Poate fi observată mai ales la marginea orașului, în apropierea terenurilor deschise cu tufărișuri, iarna în cârduri mici.

Foto: Cosmin-Ovidiu Manci

Presură sură – *Miliaria calandra*

Puțin mai mare ca vrabia, are culoarea predominant cafenie. Ciocul este gros și de culoare galben-murdar. Capul și partea superioară a corpului sunt sur-cafeniu-deschis cu dungi longitudinale închise, brune. Aripile și coada sunt cafeniu-închis cu marginea penelor tivite mai deschis. Femela e asemănătoare masculului.

Pasăre sedentară, este numeroasă în toată țara. Numărul indivizilor crește în timpul iernii, când se asociază cu presurile galbene (*Emberiza citrinella*) vrăbiile-de-câmp (*Passer montanus*) ori cintezele-de-iarnă (*Fringilla montifringilla*), formând cârduri mari care ajung până în sate și orașe. Obişnuiesc să trăiască pe câmpii fără arbori sau cu vegetație ierboasă înaltă. Din cauza corpului greoi, zborul acestor păsărele este zgomotos și săltat în înaintare. Cuibul și-l face liber, de obicei pe pământ în culturile de lucernă, în lanurile de cereale și fânețe sau mai rar, atârnat la o mică distanță de sol, prin tufişuri. Cuibul este construit din frunze uscate, fire de iarbă și muşchi. Cântecul masculului este plăcut.

Hrana constă primăvara și vara din insecte, melcișori și semințe de plante sălbatice, acestea din urmă formând în timpul iernii principala ei hrană.

Nu putem spune că este o pasăre frecventă în oraș dar poate fi observată în zonele de margine, Pădurea Verde, ori grădinile circumscrise cetății. Apare uneori la hrănitori pentru semințele pe care le găsește aici.

Ocazional mai pot fi văzute în Timișoara sau în imediata apropiere:

Corcodel mare - *Podiceps cristatus*
Cormoran mare - *Phalacrocorax carbo*
Lopătar - *Platalea leucorodia*
Stârc roșu - *Ardea purpurea*
Stârc galben - *Ardeola ralloides*
Egretă mare - *Egretta alba*
Stârc-de-noapte - *Nycticorax nycticorax*
Stârc pitic - *Ixobrychus minutus*
Buhai-de-baltă - *Botaurus stellaris*
Barza neagră - *Ciconia nigra*
Gârliță mare - *Anser albifrons*
Rața cârâitoare - *Anas querquedula*
Rața mică - *Anas crecca*
Rața fluierătoare - *Anas penelope*
Rața lingurar - *Anas clypeata*
Rața-cu-cap-castaniu - *Aythya ferina*
Rața roșie - *Aythya nyroca*
Rața sunătoare - *Bucephala clangula*
Pescăruș mediteran - *Larus michahellis*
Chirighiță neagră - *Chlidonias niger*
Chiră-de-baltă - *Sterna hirundo*
Prundăraș-gulerat-mic - *Charadrius dubius*
Nagâț - *Vanellus vanellus*
Piciorong - *Himantopus himantopus*
Becațină comună - *Gallinago gallinago*
Sitar-de-pădure - *Scolopax rusticola*
Sitar-de-mal - *Limosa limosa*
Culic mare - *Numenius arquata*
Bătăuș - *Philomachus pugnax*
Fluierar-de-munte - *Actitis hypoleucos*
Fluierar-cu-picioare-roșii - *Tringa totanus*
Fluierar-cu-picioare-verzi - *Tringa nebularia*
Fluierar-de-zăvoi - *Tringa ochropus*
Fluierar-de-mlaștină - *Tringa glareola*
Cristel-de-câmp - *Crex crex*
Crestet pestrîț - *Porzana porzana*
Cârstei-de-baltă - *Rallus aquaticus*
Potârniche - *Perdix perdix*
Prepeliță - *Coturnix coturnix*
Porumbel-de-scorbură - *Columba oenas*
Porumbel gulerat - *Columba palumbus*
Turturică - *Streptopelia turtur*
Acvila-țipătoare-mică - *Aquila pomarina*
Uliu porumbar - *Accipiter gentilis*
Șorecar încălțat - *Buteo lagopus*
Codalb - *Haliaeetus albicilla*
Erete vânăt - *Circus cyaneus*
Șerpar - *Circaetus gallicus*

Viespar - *Pernis apivorus*
Șoimul rândunelelor - *Falco subbuteo*
Șoim-de-iarnă - *Falco columbarius*
Ciuș - *Otus scops*
Ciocănitoare-pestriță-mică - *Dendrocopos minor*
Ghionoaie sură - *Picus canus*
Capântortură - *Jynx torquilla*
Caprimulg - *Caprimulgus europaeus*
Dumbrăveancă - *Coracias garrulus*
Prigorie - *Merops apiaster*
Muscar gulerat - *Ficedula albicollis*
Muscar negru - *Ficedula hypoleuca*
Muscar mic - *Ficedula parva*
Silvie-de-zăvoi - *Sylvia borin*
Lăcar mic - *Acrocephalus schoenobaenus*
Lăcar-de-mlaștină - *Acrocephalus palustris*
Grelușel-de-stuf - *Locustella luscinioides*
Frunzăriță galbenă - *Hippolais icterina*
Pitulice fluierătoare - *Phylloscopus trochilus*
Sturzul viilor - *Turdus iliacus*
Pietrar sur - *Oenanthe oenanthe*
Mărăcinar mare - *Saxicola rubetra*
Mărăcinar negru - *Saxicola torquata*
Privighetoare-de-zăvoi - *Luscinia luscinia*
Codroș-de-pădure - *Phoenicurus phoenicurus*
Burmăriță-de-pădure - *Prunella modularis*
Sfrâncioc-cu-frunte-neagră - *Lanius minor*
Sfrâncioc mare - *Lanius excubitor*
Boicuş - *Remiz pendulinus*
Pițigoiul-de-stuf - *Panurus biarmicus*
Mătăsar - *Bombycilla garrulus*
Lăstun-de-mal - *Riparia riparia*
Cânepar - *Carduelis cannabina*
Forfecuță - *Loxia curvirostra*
Presură-de-grădină - *Emberiza hortulana*
Presură-de-stuf - *Emberiza schoeniclus*
Pasărea omătului - *Plectrophenax nivalis*
Ciocârlie-de-câmp - *Alauda arvensis*
Ciocârlie-de-pădure - *Lulula arborea*
Fâsă-de-pădure - *Anthus trivialis*
Fâsă-de-câmp - *Anthus campestris*
Fâsă-de-luncă - *Anthus pratensis*
Fâsă-de-munte - *Anthus spinoletta*
Fâsă roșiatică - *Anthus cervinus*
Corb - *Corvus corax*

Putem ajuta păsările?

Pe timp de iarnă sau primăvara - momentul începerii reproducerii păsărilor - omul poate acționa benefic în favoarea lor punându-le la dispoziție pe de o parte hrănitori, pe de alta cuiburi artificiale, construite în concordanță cu modul de viață al zburătoarelor cărora sunt adresate.

Materialul folosit în construirea hrănitorilor și cuiburilor artificiale.

Condiția de început, importantă și direct răspunzătoare de reușita lucrării noastre, este ca la construirea hrănitorilor și cuiburilor artificiale să *nu* se întrebuințeze materiale prefabricate de tipul *PAL*, *PFL*, *carton presat*, etc. Practica a demonstrat - sugerată nu întâmplător și de literatura preocupată în a face cunoscute modalitățile concrete de venire în sprijinul păsărilor - că utilizarea lemnului de *brad*, *pin* sau *molid* este cea mai indicată (scândurile să fie de 20 mm grosime); sunt materiale, chiar dacă fabricate de om, care își păstrează încă o bună parte din particularitățile naturale, pe de o parte însușiri mai ușor acceptate de orice fel de sălbăticiune, pe de alta dând construcției soliditate și viață infinit mai lungă în confruntarea permanentă cu factorii de mediu (soare, vânt, ploaie, ceață, burniță, îngheț, etc) față de aceeași întocmită din fragmente lemnoase consolidate prin lianți. Mai reținem totodată ca lemnul să *nu fie geluit* ci aspru, așa cum rezultă din tăierea brută. Cuiburile artificiale și hrănitorile pot fi tot atât de bine lucrate și din scânduri de 10 mm grosime; în proiectele prezentate aici, am plecat de la această dimensiune. După asamblare, construcțiile urmează să fie protejate împotriva învechirii precoce prin pensulare cu firnis, lac incolor pentru ambarcațiuni sau lac de protecție a șarpantelor.

Pentru a se evita la hrănitorile suspendate prăbușirea prin ruginirea a cuielor, acestea vor fi tratate în prealabil cu deruginol. Acolo unde constructorul găsește de cuviință ca atârnarea să fie făcută prin găuri practicate în lemnul hrănitorei, orificii prin care se introduc sârmele de susținere, este bine ca deschiderea respectivă să fie dublată de un manșon din tablă spre a evita tăierea lemnului, degradare care mai devreme sau mai târziu se va produce din cauza pendulărilor provocate de vânt.

De utilizat sunt și conurile de brad (din anul precedent, „desfăcute”, golite așadar de semințe) cum și vârfurile detașate prin tăiere ale brazilor de Crăciun; varga obținută, nu mai lungă de 30-50 cm, este trecută prin apertura unui ghiveci de flori din pământ ars de mărime mijlocie; atât conul cât și ghiveciul, primul încărcat prin scufundare într-o pastă (amestec de grăsime și semințe) încălzită pe flacără și încă lichidă al doilea umplut cu aceeași, lăsate apoi să se răcească, pot fi oferite păsărilor, prin suspendare de orice suport fie că este colțul unei șarpante, brațul pergolei ori creanga copacului din grădină, parc sau pădure.

Hrănitori și hrana oferită păsărilor pe timp de iarnă.

Trebuie să ținem cont de faptul că speciile de păsări care vor beneficia de ajutorul nostru aparțin la trei grupe trofice: insectivore (consumatoare de insecte), granivore (consumatoare de semințe) și omnivore (cu regim de hrană mixt).

Insectivorele sunt mari consumatori de grăsimi (animale sau vegetale); lor li se vor oferi amestecuri de semințe de in sau mei, preferabil însă in, semințe înecate în seu topit și turnat în *ghivece* construite după modul deja explicat mai sus și schițate în figura 1 sau *hrănitori simple* (**planșa 1**); în același amestec încă fierbinte pot fi înmuiate și *conurile de brad*. După învârtosarea grăsimii, dispozitivele se atârnă de

crengi, în fața geamurilor, etc. Vor fi vizitate de toate neamurile de pițigoi, aușei dar și de ciocănitori care uneori pot distruge întreaga structură prin frecvența și vehemența exploatarea ei. O simplă bucată de slănină atârnată de o ramură sau pusă pe o bucată de scândură proptită într-un vârf de par, are același efect.

Fig 1: Hrănituri simple. Ghiveciul pentru flori sau jumătatea de nucă de cocos sunt umplute în amestecul de grăsime și hamei; conul de brad este încărcat.

Hrănitorea specială (planșa 2), este destinată cojoaicelor, păsări mai rar de observat dar frecvente în parcurile și pădurile noastre, insectivore fără echivoc. Deoarece biologia lor presupune explorarea unei nișe trofice înguste - scoarța mai mult sau mai puțin rugoasă a arborilor - hrana și-o procură numai de aici și mai cu seamă din locurile dosite și ferite de ochii oricui. Din acest motiv, hrănitorea hărăzită cojoaicelor, aplicată pe trunchiul arborelui, are ascunsă hrana (grăsime fără alte adaosuri) între lățeții (trapezoidali în secțiune) ancorați de placa A care privește spre exterior.

Granivorele și omnivorele sunt în aceeași măsură consumatori de semințe. Ca și mai sus semințele preferate sunt cele de în, mai puțin mei, floarea soarelui decortecat ori nu, grâu, dar *sub nici o formă porumb*. Semințele sunt oferite neamestecate sau în amestec, în funcție de preferințe dar și de tipul de funcționare al hrănitorei. Astfel la:

Hrănitorea pe picior tip 1 (planșa 3), semințele sunt date în amestec. Platforma C este cea pe care va fi oferită cantitatea cea mare de hrană, platforma J (vezi planșa 4) folosind doar ca platformă de momeală; aici vom pune doar puține semințe. Acest tâpșan este totodată și o piedică de escaladare pentru pisici, având ca atare rol de protecție împotriva prădătorilor;

Hrănitore pe picior tip 2 (planșa 4), ca în cazul precedent;

Hrănitore automată, suspendată (planșa 5). La această hrănitore este bine a se folosi doar sămânță de în dacă este posibil cânepă. Sămânța se toarnă prin ridicarea capacului F al hrănitorei, în spațiul obturat de planul înclinat D. Cantitatea oferită este de peste un kilogram. Pe măsură ce hrana va fi consumată (în decurs de mai multe zile) de pe platforma E, nivelul semințelor scade, golirea fiind ușor observată prin geamul I. O reumplere la momentul potrivit nu este astfel împiedicată. Suspendarea construcției se face prin practicarea în pereții laterali a unor ancore sau după buna apreciere și imaginație a constructorului, în nici un caz prin folosirea

acoperișului F al hrănitoarei care trebuie să rămână mobil pentru a facilita reumplerea la nevoie cu semințe.

Baza hrănitoarei, fără a fi o regulă necesară, poate fi obturată cu o plasă din sârmă cu ochiuri de diferite dimensiuni, după specia căreia îi destinăm accesul la hrănitoare; pentru o intrare adecvată pițigoilor dar nu și vrăbiilor vom alege plasa cu ochiurile de 3.5 – 4 cm.

Hrănitoare (mare) suspendată (planșa 6), ca mai sus. Cantitatea de semințerii oferită în acest caz este dublă. Accesul este deschis tuturor speciilor granivore și nu numai.

Hrănitoare suspendată selectivă (planșa 7) este o hrănitoare închisă, de dimensiuni mari, accesul păsărilor petrecându-se prin orificiile pereților laterali A. Din cauza masivității și greutateii ei poate fi suspendată doar de crengile mai solide ale arborilor prin ancore puternice. Și în acest caz sursa de hrană oferită sunt semințele. Este o hrănitoare selectivă deoarece practicarea orificiilor în funcție de diametru permite pătrunderea în spațiul din interior, deci la hrană, doar a păsărelelor pe care dorim să le protejăm ($\varnothing$ 2.7-2.8 cm pentru pițigoii albastru, -de-brădet și sur; $\varnothing$ 3.2 – 3.4 cm pentru capîntortură, pițigoi mare, $\varnothing$ 4 cm pentru țiclean).

Cuiburi artificiale.

Cuiburile artificiale sunt de multiple tipuri, mai complicat sau mai simplu alcătuite, nu întotdeauna însă cu eficiența scontată. Ele sunt destinate în special păsărilor care cuibăresc în scorburi, adică pițigoilor, țiclenilor dar și muscarilor, codroșilor, graurilor, ori chiar vrăbiilor, care împânzesc parcurile urbei pe vreme de primăvară.

Prezentăm mai jos două moduri de construire a căsuțelor de cuibărit.

Căsuța cu protecție împotriva pisicilor (planșa 8). Grație modului în care este concepută, cu ieșindul proximal înzestrat cu un orificiu de pătrundere F împins mult în față, nici un prădător felin nu poate ajunge la cuibul propriu-zis al păsării. Ceea ce este important este și faptul că peretele frontal C este mobil; într-un nou sezon de cuibărit volanța plăcii permite o prealabilă curățare a locului de vechiul material din care precedenta pereche de păsări și-a construit cuibul, fapt care va permite unei alte familii sau specii să ocupe locul în anul curent. *Lipsa debarasării, a curățării de către om a locului, face nefolosibilă construcția.*

Un alt factor care concură la succesul ocupării cuibului artificial, este modul cum este înțeleasă amplasarea sa pe trunchiul arborelui. Înălțimea medie favorabilă este de trei, patru metri. Pentru grauri locul montării poate fi și la opt metri deasupra solului sau în vârful coroanei arborelui. În ceea ce privește însă fixarea sa și înclinarea care se va da cuibului, mai cu seamă aceasta din urmă, sunt importante. Verticalitatea nu este optimă (vezi planșa 8). Logica aserțiunii vine din felul în care își amplasează pasărea cuibul propriu în cuibul artificial. Dacă este înclinat spre în spate, respectând orizontala, ouăle vor fi cantonate în apropierea peretelui posterior al construcției noastre. În clipa în care pasărea depășește orificiul de intrare pentru a cloci ouăle execută un salt. Conform stării descrise, aterizarea cu picioarele se face pe ouă, ceea ce poate duce la spargerea lor. Dimpotrivă dacă orientarea căsuței artificiale este spre înainte (dar cu o înclinare nu foarte mare) atunci ponta se va afla aproape de peretele din față iar aterizarea adultului se va petrece în spațiul din spatele acesteia fără posibilitatea unei oarecare afectări.

Modelul universal de cuib artificial (planșa 9). Ușor de construit, modelul poate fi multiplicat în serie. În acest caz curățarea cuibului se poate face prin ridicarea capacului care trebuie să stea bine prins în lăcașul său pentru a evita căderea și astfel accesul prădătorilor în cuib. Dacă practicăm orificii de diferite diametre putem destina cuibul speciei pe care o preferăm (pentru dimensiuni vezi *hrănitoarea suspendată selectivă*; acestora le mai adăugăm: $\varnothing$ 3.4 cm pentru muscari, $\varnothing$ 4.5 cm pentru codroș, $\varnothing$ 4.5 cm pentru graur, $\varnothing$ 6.7-7.0 cm pentru pupăză și cucuvea, $\varnothing$ 8.5 cm pentru porumbelul-de-scorbură sau gulerat, $\varnothing$ 12 cm pentru huhurez).

Dacă placa frontală este montată invers, cu orificiul de intrare jos, atunci cuibul artificial poate fi populat de mamifere insectivore nocturne, lilieci.

Nu recomandăm plasarea de materiale în cutia cuibului, cuplul de păsări apreciind doar propriul pat contruit cu delicatețe din materiale atent alese; plasarea diferitelor materiale așa-zis „călduroase” poate da impresia de cuib deja locuit sau chiar speria potențialii locatari.

Cât privește grija pentru celelalte specii necuibăritoare în scorbură, deci a celor care își construiesc cuiburile între crengi, hotărâtor este modul cum este tunsă tufa sau coniferul ornamental (*Buxus*, *Thuya*); tăierea trapezoidală (în secțiune), cu baza mai lată față de planul superior, facilitează alegerea locului pentru amplasarea cuibului de către pasăre.

Date tehnice pentru construirea hrănitorelor și cuiburilor artificiale

Toate piesele componente ale construcției sunt executate din lemn de brad cu grosimea de 1 cm. Valorile sunt date în cm.

Planșa nr. 1 - Hrănitore simplă, suspendată, pentru pițigoi și alte specii de insectivore

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	1	30	53-6		lemn scobit

Planșa nr. 2 - Hrănitore specială pentru cojoaice

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	1	30	30	1	
B	1	70	3	1	
C	10	22,5	4	2	trapez

Planșa nr.3 - Hrănitore pe picior (tip 1) pentru toate speciile de paseriforme granivore și insectivore.

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	4	20	4	4	
B	8	62	4	4	
C	1	30	30	1	
D	4	28	4	1	
E	1	20	20	1	vezi *
F	4	18	4	1	vezi **
G	4	39	4	4	
H	4	75	53/53	1	isoscel
I	1	140	7	7	stâlp
J	4	10	7	2	vezi ***

* piesa este prăsită în centru un spațiu de 7/7 cm prin care trece bara verticală de susținere (I) a întregii construcții; piesa este corespunzător celei notate cu H în proiectul hrănitorei pe picior tip 2.

** piesa este corespunzător celei notate cu I în proiectul hrănitorei pe picior tip 2.

*** piesa este corespunzător celei notate cu D în proiectul hrănitorei pe picior tip 2.

Planșa nr. 4 - Hrănitore pe picior (tip 2) pentru toate speciile de paseriforme granivore și insectivore.

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	2	60	4	4	
B	2	54	4	4	
C	4	31	4	4	
D	4	10	7	2	
E	2	65	55	1	
F	2	10	8/8	1	
G	2	60	42/42	0.3	geam
H	1	25	25	1	
I	4	23	4	1	
J	1	20	20	1	vezi*
K	4	18	4	1	
L	1	140	7	7	stâlp

*cubul centrală de 7/7cm

Planșa nr. 5 - Hrănitore automată, suspendată, pentru toate speciile de pițigoi cu posibilitate de selecție pe specie.

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	2	20	1	30	
B	1	18	1	30	vezi *
C	1	18	1	30	
D	1	18	0.3 (0.5)	20	
E	1	18	0.5 (1)	6	
F	1	24	1	24	
G	1	18	1	1	
H	2	18	1	1	
I	1	12	0.3	9	geam **
J	2	22	1	13	vezi ***
J'	2	32	1	13	vezi ***

*piesa are prevăzută o deschidere de 12/9 cm, loc în care va fi plasat geamul I.

** grosimea geamului poate fi aleasă după bunul plac al constructorului.

*** J și J' sunt componente ale celuiși brâu de protecție împotriva pisicilor; dimensiunile diferite rezultă din înălțimea construcției în regimul hrănit.

Planșa nr. 6 - Hrănitore(mare) suspendată pentru toate speciile de pițigoii.

piesa	buc.	lungime	lațime	observații
A	1	29	20	
A2	1	29	20	vezi *
C	2	20	22	vezi **
D	2	18	7	
E	2	24	-	vezi ***
F	2	24	22	
G	2	34	18	
H	2	22	1/1	
I	1	23	8	geam

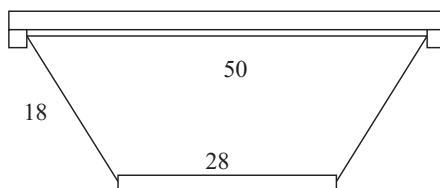
* piesa A are practică o deschidere pentru geamul I de 23/8 cm.

** planul înclinat pentru sprijinirea acoperișului are laturile lungi de 12-12 cm

*** planul înclinat pentru fixarea acoperișului are laturile lungi de 18-18 cm

Planșa nr. 7 - Hrănitore suspendată selectivă – de dimensiuni mari – pentru toate speciile de pițigoii.

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	4	50	28	1	trapez fig.1
B	1	30	30	1	
D	1	55	55	1	

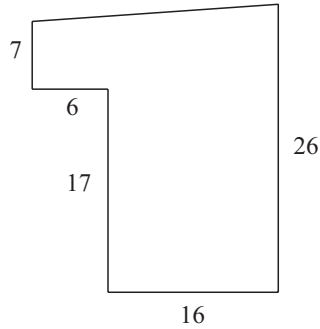

*Orificiile de intrare pentru păsări au diametrul de 3.4 cm (vezi planșa).

**Fixarea acoperișului se face prin forajare, iar suspendarea prin patru șuruburi de ancorare (la colțuri).

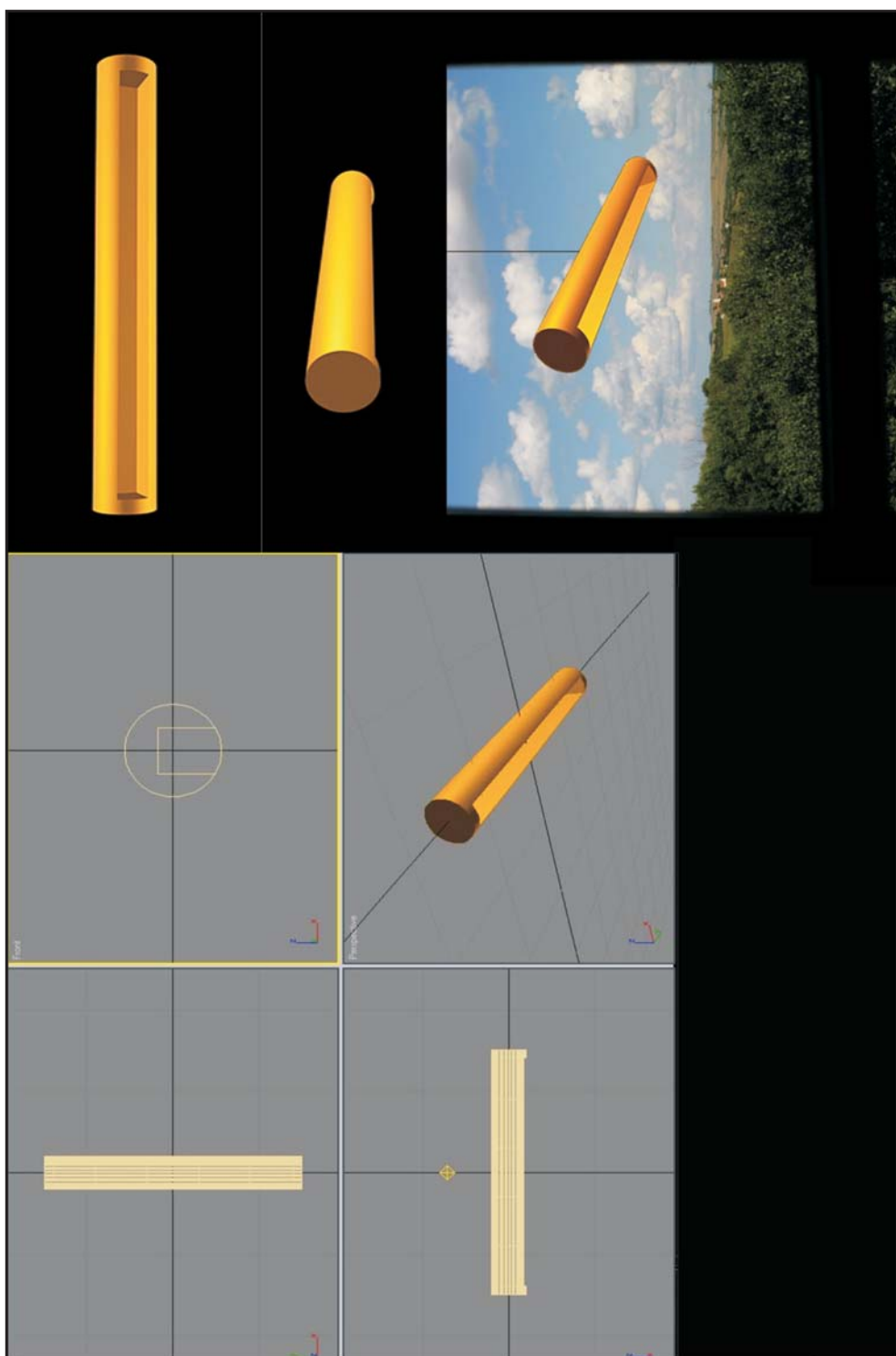
Planșa nr. 8 - Căsuță de cuibărit pentru speciile care își depun ouăle în scorburi protejată împotriva prădării prin pisici.

piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	Observații
A	2	26	16	1	vezi desenul fig. 1
B	1	14	13	1	
C	1	17	13	1	perete mobil
D	1	26	13	1	
E	1	25	19	1	
F	1	17	7	1	orif. Ø 3.3 cm
G	1	13	6	1	
I	1	17	9	1	
J	1	10	2	1	
K	1	45	4	1	

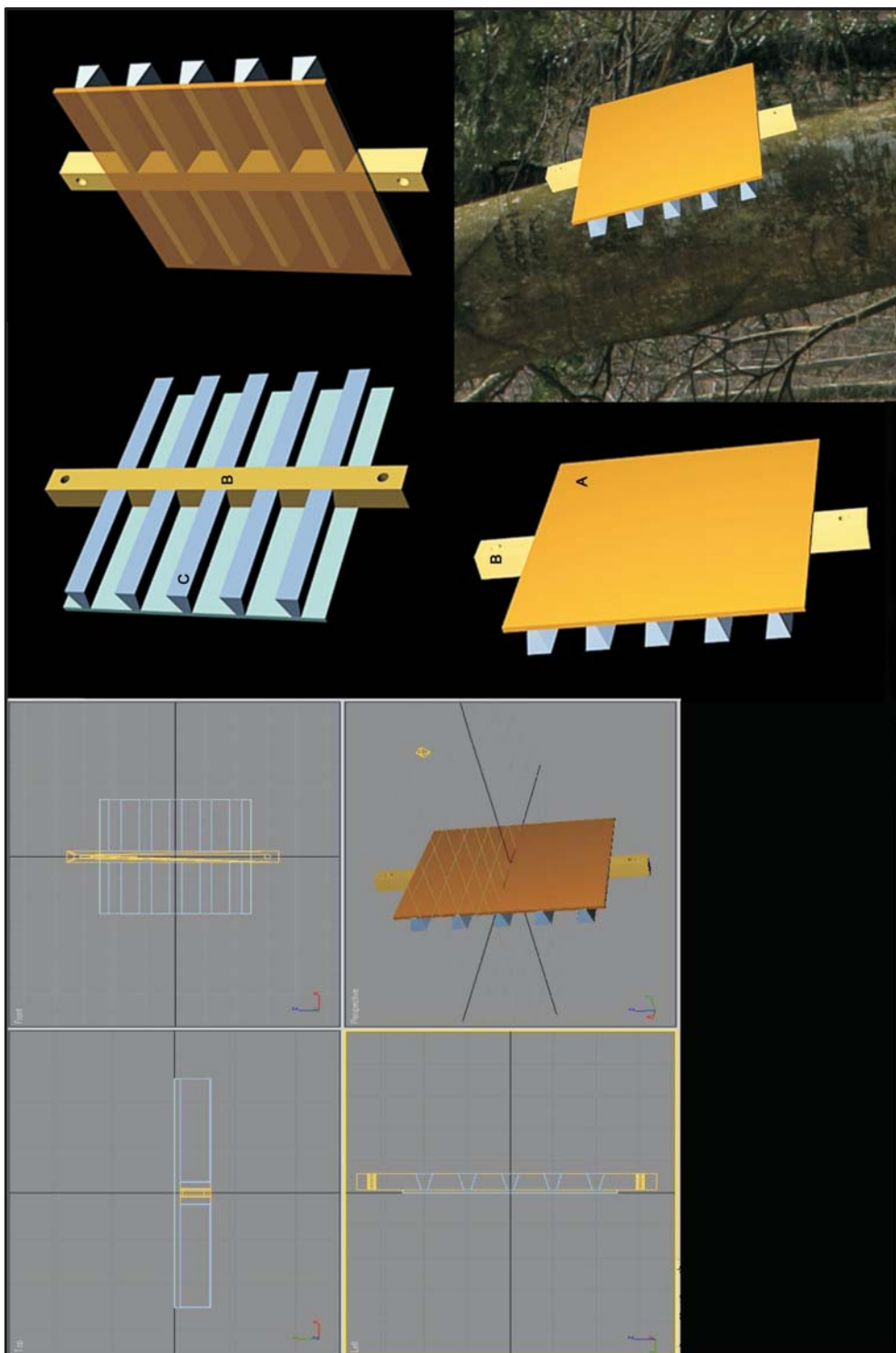

Planșa nr. 9 - Model universal de căsuță de cuibărit pentru păsări și lilieci.

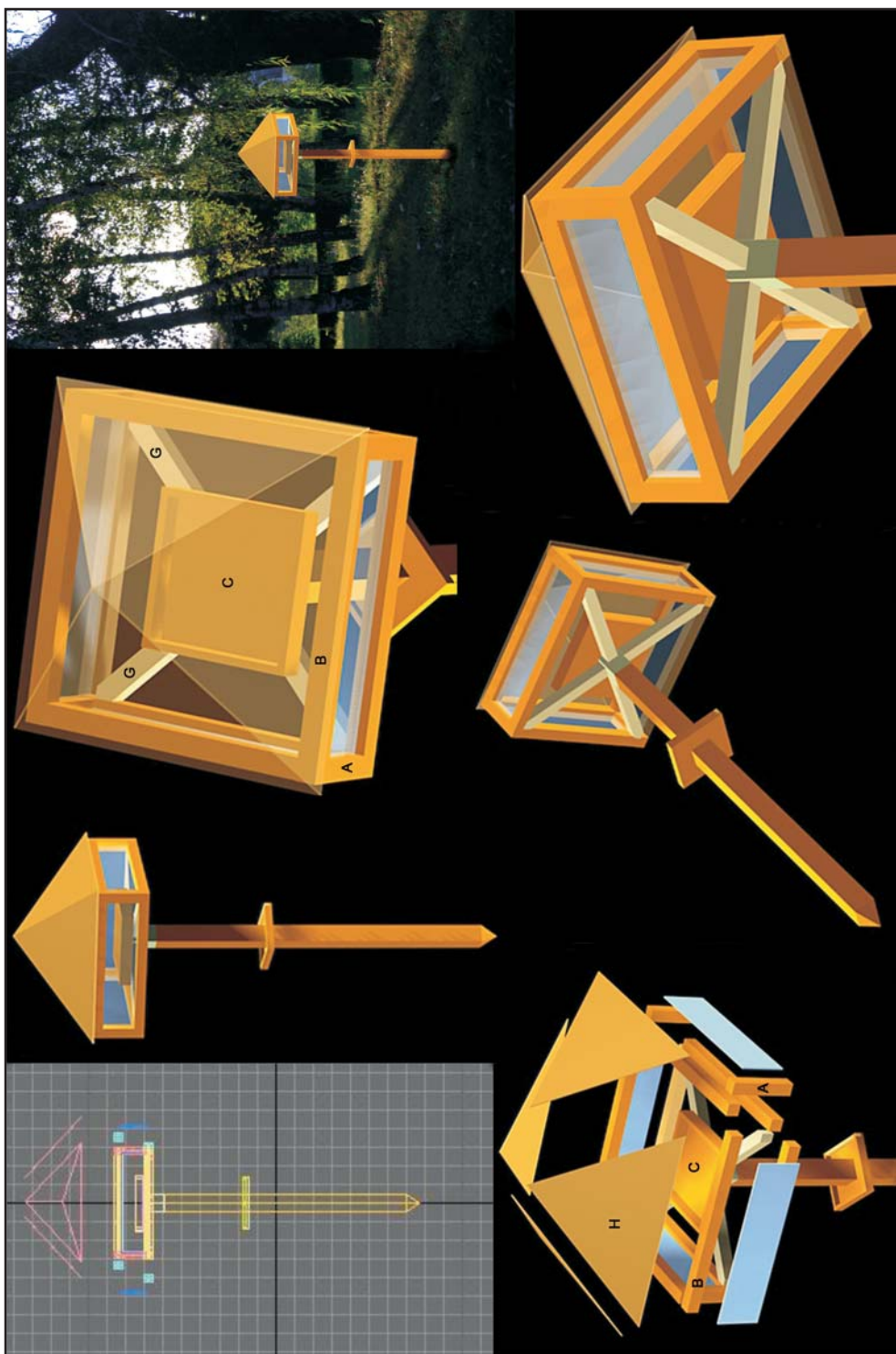
piesa	buc.	lungime	lațime	înălțime	observații
A	1	25	16	1	orificiu Ø 3.5
B	1	25	16	1	
C	2	25	16	1	
D	1	45	4	2	
E	1	24	21	1	
F	1	16	14	1	
G	3	14	2	1	

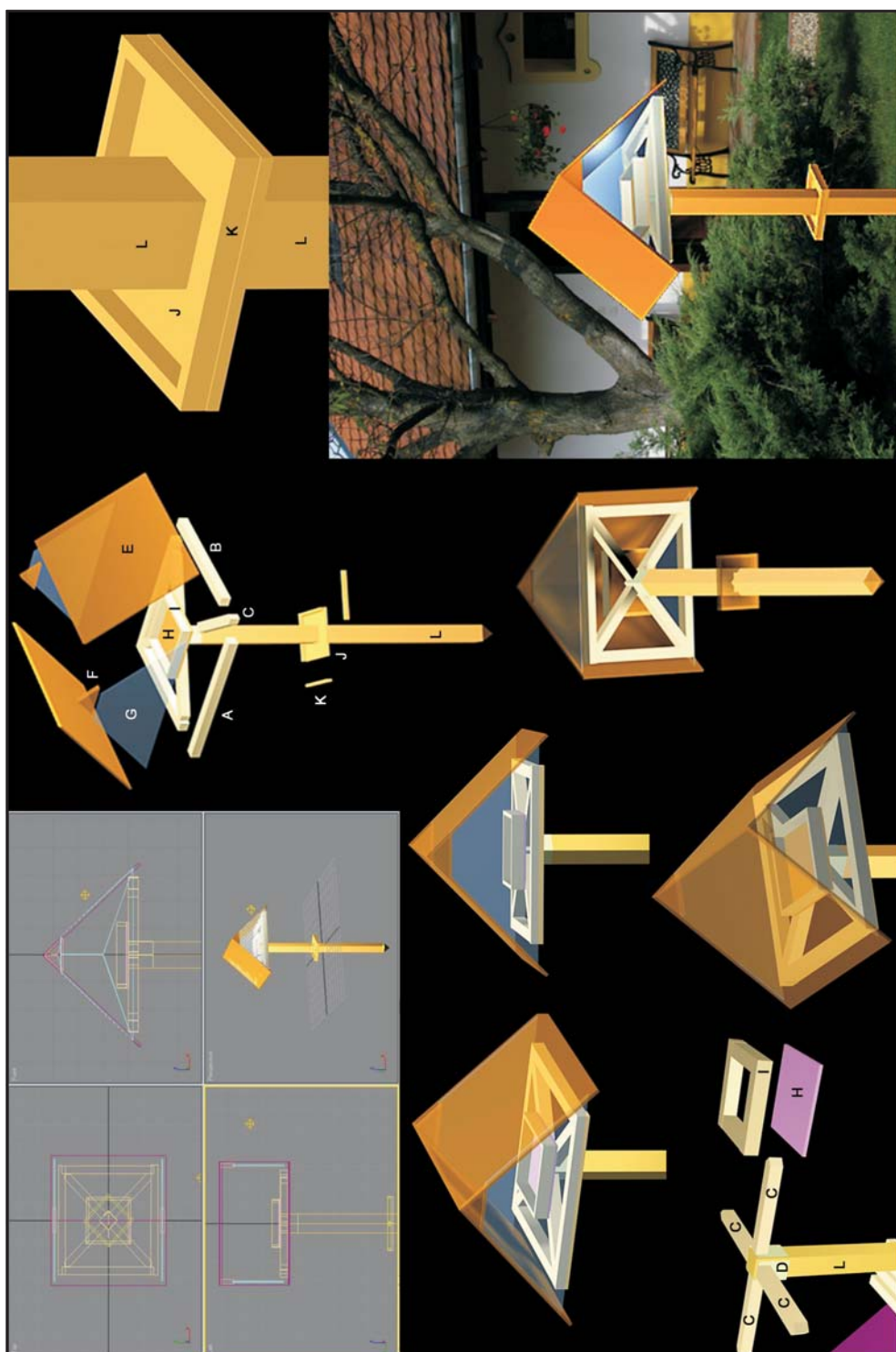
Planşa 1

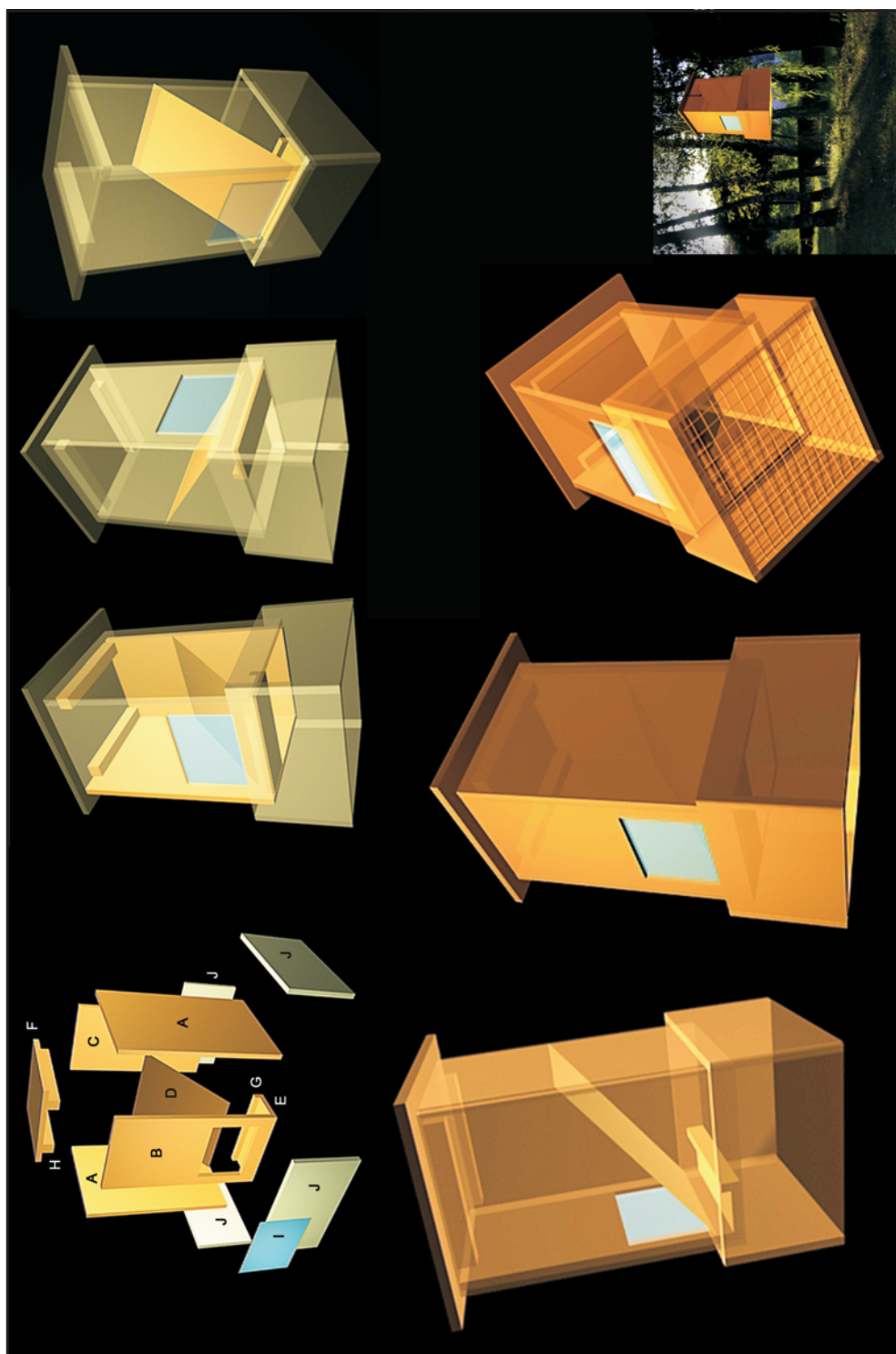
Planşa 2

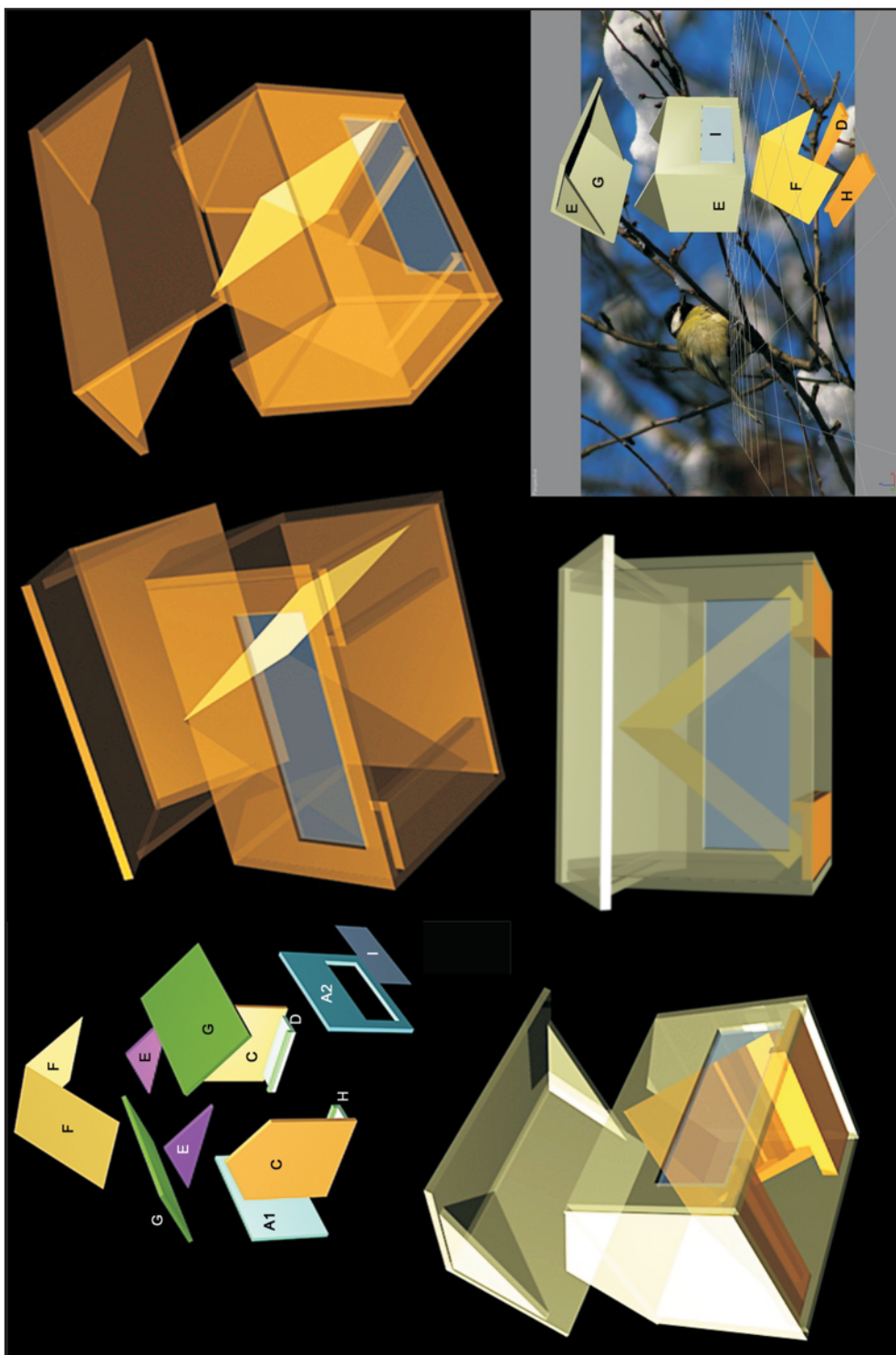
Planşa 3

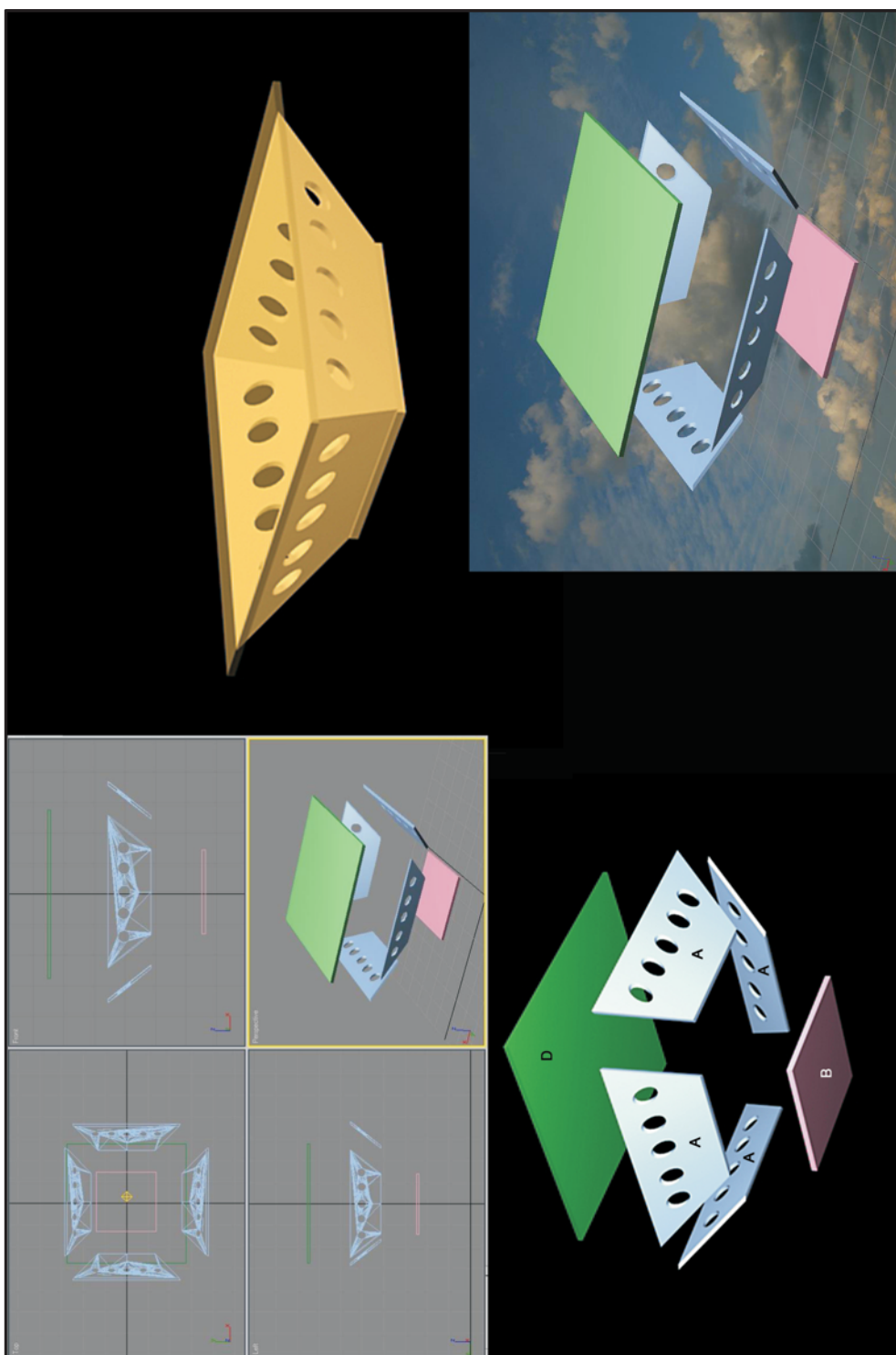
Planşa 4

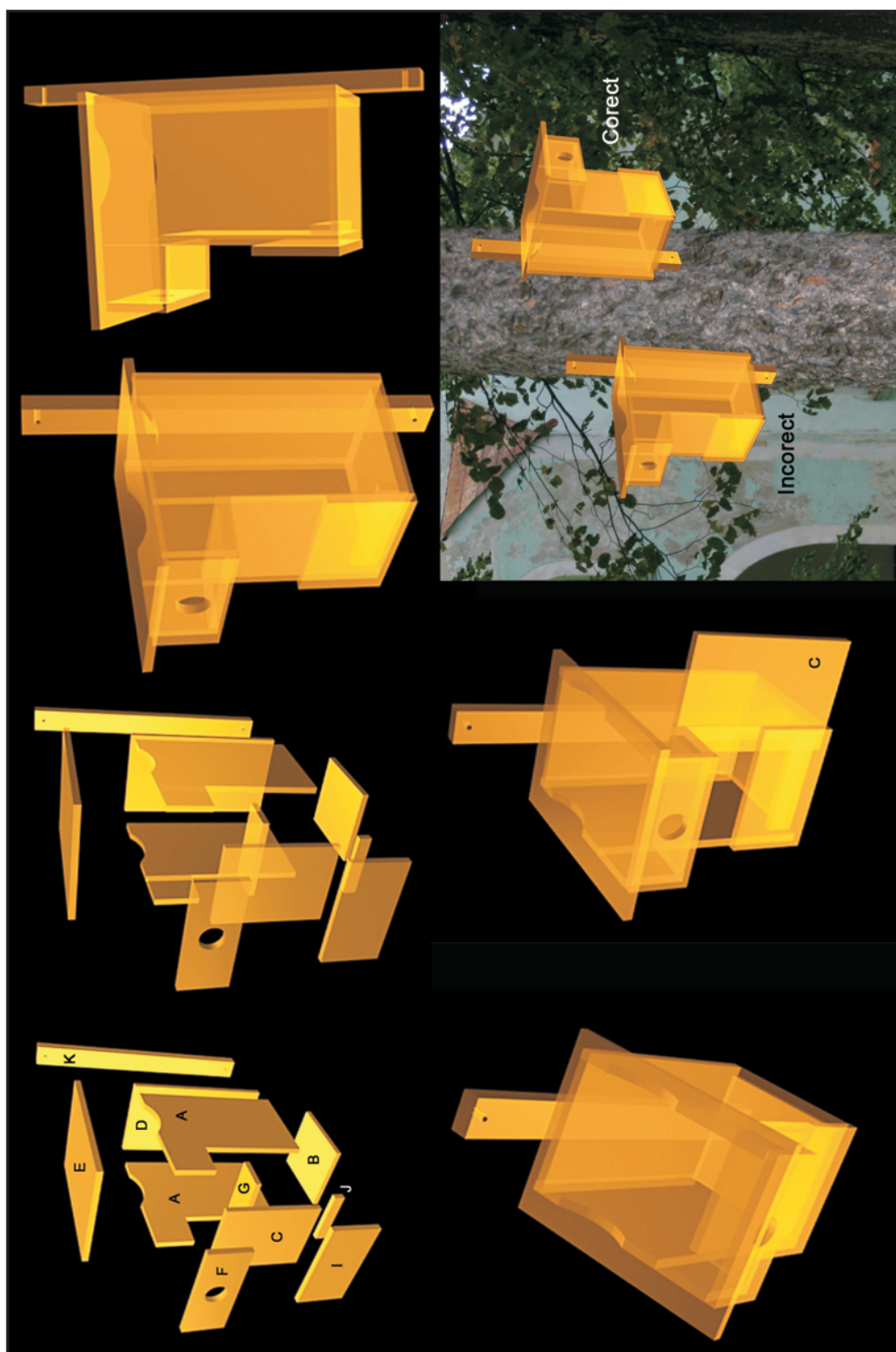
Planşa 5

Planşa 6

Planșa 7

Planşa 8

Planşa 9

Index alfabetic

- Accipiter nisus* **18**
Acrocephalus arundinaceus **54**
Aegithalos caudatus **63**
Alcedo atthis **34**
Apus apus **33**
Asio otus **32**
Athene noctua **30**
 Barza albă **13, 14**
 Botgros **87**
Buteo buteo **19**
Carduelis carduelis **84**
Carduelis chloris **83**
Carduelis spinus **85**
 Cănaș **82, 85**
Certhia familiaris **69**
Chlidonias hybridus **26**
 Chirighiță-cu-obraz-alb **26**
Ciconia ciconia **14**
 Cintează **80**
 Cintează-de-iarnă **81**
 Cioara-de-semănătură **20, 21, 74, 75**
 Cioară grivă **31, 76**
 Ciocănitore-de-grădini **38, 39, 40**
 Ciocănitore-de-stejar **40**
 Ciocănitore neagră **37**
 Ciocănitore-pestriță-mare **38**
 Ciocârlan **41**
Circus aeruginosus **17**
 Ciuf-de-pădure **32**
Coccothraustes coccothraustes **87**
 Cocoșar **51, 53**
 Codobatură albă **45**
 Codobatură galbenă **44**
 Codroș-de-munte **49**
 Cojoaică-de-pădure **69**
 Corodel mic **11**
Corvus cornix **76**
Corvus frugilegus **75**
Corvus monedula **74**
 Coțofană **31, 32, 73, 77**
 Cuc **28**
Cuculus canorus **28**
 Cucuvea **30, 94**
Cygnus olor **15**
Delichon urbicum **43**
Dendrocopos major **38**
Dendrocopos medius **40**
Dendrocopos syriacus **39**
 Drepnea neagră **33**
Dryocopus martius **37**
Egretta garzetta **12**
 Egreta mică **12**
Emberiza citrinella **88, 89**
 Erete-de-stuf **17**
Erithacus rubecula **47**
Falco tinnunculus **20**
Falco vespertinus **21**
 Fazan **22**
 Florinte **83**
Fringilla coelebs **80**
Fringilla montifringilla **81**
Fulica atra **24**
 Gaiță **72**
Galerida cristata **41**
Gallinula chloropus **23**
Garrulus glandarius **72**
 Găinușa-de-baltă **23**
 Ghionoaie verde **36**
 Grangur **8, 70**
 Graur **50, 52, 77, 93, 94**
 Guguștiuc **27, 73**
Hirundo rustica **42**
 Huhurez mic **31**
Lanius collurio **71**
Larus ridibundus **25**
 Lăcar mare **54**
 Lăstun-de-casă **43**
 Lebăda-de-vară **15**
 Lișiță **24**
Luscinia megarhynchos **48**
 Măcăleandru **47**
 Mierlă **50**
Miliaria calandra **89**
Motacilla alba **45**
Motacilla flava **44**
 Mugurar **86**
 Muscar sur **62**
Muscicapa striata **62**
Oriolus oriolus **70**
Parus ater **65**
Parus caeruleus **66**
Parus major **67**
Parus palustris **64**
Passer domesticus **78**
Passer montanus **78, 79, 89**
 Pănțăruș **46, 60**
 Pescăraș albastru **34**
 Pescăruș râzător **25**
Phasianus colchicus **22**
Phoenicurus ochrurus **49**
Phylloscopus collybita **59**
Phylloscopus sibilatrix **58**
Pica pica **73**
Picus viridis **36**
 Pitulice mică **59**
 Pitulice sfârâitoare **58**
 Pițigoi albastru **66**
 Pițigoi codat **63, 64**
 Pițigoi-de-brădet **65**
 Pițigoi mare **67, 93**
 Pițigoi sur **64**
 Presură galbenă **88**
 Presură sură **89**
 Privighetoare roșcată **48**
Pyrrhula pyrrhula **86**
 Rândunica **33, 42**
 Scatiu **82, 85**
Serinus serinus **82, 85**
 Sfrâncioc roșiatic **71**
 Silvie-cu-cap-negru **57**
 Silvie-de-câmp **56**
 Silvie mică **55**
Sitta europaea **68**
 Stăncuță **74**
 Sticlete **84**
Streptopelia decaocto **27**
 Striga **29**
Strix aluco **31**
Sturnus vulgaris **77**
 Sturz cântător **52**
 Sturz-de-vâsc **52, 53**
Sylvia atricapilla **57**
Sylvia communis **56**
Sylvia curruca **55**
 Șorecar comun **19**
Tachybaptus ruficollis **11**
Troglodytes troglodytes **46**
Turdus merula **50**
Turdus philomelos **52**
Turdus pilaris **51**
Turdus viscivorus **53**
Tyto alba **29**
 Țiclean **68, 69, 93**
 Uliul păsărar **18**
 Vânturel-de-seară **21**
 Vânturel roșu **20**
 Vrabie-de-casă **78**
 Vrabie-de-câmp **79, 89**

Bibliografie

recomandată celor interesați de cunoașterea păsărilor:

1. ATTILA, N., 2007 - *Rezultatele Programului de conservare a vânturelului de seară - 2006*, Migrans, Vol. IX., nr. 1-2, iunie, Târgu-Mureș
 2. BĂCESCU, M., 1961, *Păsările în nomenclatura și viața poporului român* Ed. Academiei, București
 3. BRUUN, B., DELIN, H., SVENSSON, L., Versiunea română MUNTEANU, D., 1999 - *Hamlyn Guide: Păsările din România și Europa, determinant ilustrat*, Octopus Publishing Group Ltd, Londra
 4. CIOCHIA, V., 1992 - *Păsările clocitoare în România*, Editura Științifică, București
 5. CIOCHIA, V., RADU, D., 2002 - *Dicționarul păsărilor*, Editura Pelecanus, Brașov, România
 6. DOMBROWSKY, R. R., 1946 - *Păsările României (Ornis Romaniae)*, vol. I, Imprimeria Națională București
 7. HUSTINGS, F., PÖYSÄ, H., 1997 - *The EBBC Atlas of European Breeding Bird. Their distribution and Abundance*, Edited by Hagemeijer, W.J.M. and Blaire, M.J., European Bird Census Council by T&A. D. POYSER (on-line <http://www.sovon.nl/ebcc/ea>)
 8. KISS, A., 2000 - *Colecția ornitologică a I.C.A.S. Timișoara*, Analele Muzeului Banatului Științele Naturii, vol 5
 9. LINȚIA, D., 1954 - *Păsările din R.P.R.*, vol II, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București
 10. LINȚIA, D., 1955 - *Păsările din R.P.R.*, vol III, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București
 11. MULLARNEY, K., SVENSSON, L., ZETTERSTRÖM, D., GRANT, P.J., 1999 - *Collins Bird Guide: The Most Complete Guide to the Birds of Britain and Europe*, Harper Collins
 12. NEUMAN, H., 2008 - *Migrans, Știri scurte*. Vol. XI., nr. 2, iulie, Târgu-Mureș
 13. RADU, D., 1983 - *Mic atlas ornitologic, Păsările lumii*, Editura Albatros, București
 14. ROSETTI-BĂLĂNESCU, C., 1957 - *Păsările vânătorului, III Păsări de câmp și pădure. Păsări de pradă*, Colecția vânătorului și pescarul sportiv, București
- *** Ardelean, A. (editor), 2008, Proiectul myNature: un centru de informare despre speciile din Romania, (on-line <http://www.mybiosis.info>)

AUTORII:

Dan Stănescu

Conferențiar universitar Doctor în Biologie,
Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Chimie,
Biologie, Geografie,
e-mail: danstadan@gmail.com

Lucian Pârvulescu

Asistent universitar Doctorand în Biologie,
Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Chimie,
Biologie, Geografie,
e-mail: parvulescubio@yahoo.com

Aveți în fața dumneavoastră o lucrare deosebită, unică în istoria literaturii de specialitate timișorene, despre păsările care habitează în Timișoara sau tranzitează orașul nostru. Ea reprezintă rezultatul muncii unei echipe de specialiști dedicați acestui proiect deosebit.

Gheorghe Ciuhandu,
Primarul Municipiului Timișoara

Tempus